

Izhaja ob 4 jutraj. Štane mesečno 12-50 Din in inozemstvo 25-... Uredništvo: Miličičeva cesta št. 16/1 Telefon št. 72

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko

Upravništvo: Ljubljana, Prešernova ul. št. 54. Telef. št. 96. Podružnice: Maribor, Baravska ul. L. Tel. št. 22. Celje, Aleksandrova s. Račun pri poštn. čekov. zavodu št. 11.842.

Ljubljana, 10. avgusta. Brezpravnost in protizakonitost na železnici ne traja samo naprej, marveč se še pojačuje. Minister zaobračaja dr. Velizar Janković je v svojem poslednjem uradnem komunikóju izjavil, da je odrejena militarizacija železničarjev na podlagi zakona o stavkah na železnicah z dne 15. decembra 1921. Dasi ta zakon izrecno določa, da se kličejo na vojaške vaje v tem slučaju le vojaški obvezanci-železničarji od 18. do 50. leta, kličejo sedaj na vojne vežbe vse vprek. Obzirnice dobivajo ljudje po 50, 60 in 70 let stari, pozitivne dobivajo tudi mrtvi. Na uradnih prijaviteljih, s katerimi se morajo vsi vpoklicanci vsak dan oglašati in svrbo potrditi, da so dejansko vršili dolžnost, je videti, da so iste namenjene tudi za ženske, dasi se te po zakonu od vojne vežbe izključene. Ko so stari gospodje danes zahtevali od vojaške komande pojasnila, na podlagi katerega zakona so klicani na vojaške vaje, so dobili odgovor, da je pač tako «naredjenje vlade».

Pri nas torej ne velja ustava, vlada ne pozna člena 94. ustave, po katerem uredba upravnih oblasti ne smejo nasprotovati niti ustavi, niti zakonu, zaradi katerega uporabe so izdane. Gospodje ministri lahko svobodno lomijo postavne in vlada, ki je prisegla na ustavo in na zakone in ki je prva dolžna ravnati se po njih, uvaja v življenje državljano nezakonitost in najkrajše brezpravnost.

Tu morajo prenehati vsi oziri. Ogrožena je svoboda in poptena pravica tisočev in tisočev državljanov. Ustvarjen je prejudic, po katerem nas lahko vse državljanje brez najmanjšega vzroka postavijo pod izjemne odredbe, izdane od nasilnih in samopašnih ministrov. Zakaj ni vlada razglasila nad Slovenijo raje preki sod? Železničarji in vsi oni, ki se sedaj na nezakonit način kličejo na vojaške vaje, bi vedeli, kateri zakon se uporablja in bili bi vsaj toliko na boljšem, da bi zvedeli za izjemni zakon po javnih razglasitvah. Tudi bi v slučaju prekega sode stali ljudje pod civilnim sodstvom, ki pa se pri prekem sodu razteza samo na hudo delstva, ne pa tudi na disciplinarne zadeve in tudi ne na pregreške in prestopke.

Čui prodest? Komu naj koristi zlo-upotreba zakonov, kakor jo je vlada zagrešila z militarizacijo na železnicah? Državi? Konsolidaciji države? Vlado? Ugledu naše vojske? Delavstvo je mirno in dostojno ustavilo delo, točno povedalo, kako dolgo bo delo počivalo, potem pa je s staro potrpežljivostjo zopet prišlo na delo. Ravateljstvo južne železnice objavlja danes, da je preiskava dognala, da so se obustave dela udeležili pristaši vseh strank in da ni bila v zvezi z nobenimi prevratnimi nameni. In vendar tako drakonske represalije!

Lačnega otroka more s kolom po glavi udariti samo tako nesocialna in reakcionarna vlada, kakor je radikalna. Gotovo pa je, da se s takimi zločinimi in krivicami ne goji ljubezen in navdušenje do države. Tako se tudi ne pospešuje zadovoljstva, niti ne veselje do dela.

Gospod Velizar docela pozablja, da je slovensko ljudstvo živelo stoletja v Avstriji in da se žele polagoma priučilo pojmovanju parlamentarne monarhije. Zato pri nas narod še ne razume, da nosi za vsak vladarjev podpis izključno odgovornost vsakokratna vlada.

In vojska? Sree nas boli, ko vidimo, da kako smel in brezobziren način se uporablja oni faktor, ki bi smel služiti le v najskrajnejšem slučaju kot sredstvo za vzdrževanje reda in miru v državi.

Nujna in neodložljiva državna potreba je, da se brezpravno stanje na železnici takoj odpravi ter militarizacijo ukine. Ako gospod prometni minister tega ne uvideva, naj stori to po svoji iniciativni vojni ministru, ki je o prvem stanju zadeve lahko boljše informiran.

Z vzpostavitvijo zakonitega stanja na železnici pa stvar še nikakor ne sme biti končana. Pred sodišče spadajo vsi, ki so uradno zagrešili nasilje nad narodom, pred sodišče pa spada predvsem gospod minister zaobračaja dr. Velizar Janković, ki je v prvi vrsti odgovoren, da se je na eklatanten in neodpustljiv način kršila ustava in kršil državni zakon.

Radić pobegnil na Dunaj

POKRAJINSKA UPRAVA GA IŠČE PO CELEM HRVATSKEM. — POTOVAL JE BREZ POTNEGA LISTA.

Beograd, 10. avgusta. p. Po informacijah, ki jih je dobila vlada, se Radić nahaja na Dunaju. Danes dopoldne je minister za notranje stvari obavestilo, da je Radić med 22. in 23. julijem pobegnil iz naše države.

Opoldne je minister Vujičić dobil poročilo zagrebskega namestnika Cimića, da je odredil, da se ima Radić povsod iskati. Dosedaj ga na Hrvatskem ni mogel najti. Od našega poslanika na Dunaju pa je dobila vlada poročilo, da se Radić že nekoliko dni nahaja na Dunaju. Nocoj se je v Beogradu trdilo, da se Radić nahaja na potu z Dunaja v Trst, odkoder namerava oditi v Rim. Važnemu korespondentu so danes izjavili v notranjem ministru, da so vedeli za Radićev odhod že 23. julija, da pa niso mogli vedeti, kam je odšel. Nocoj so doznali v notranjem ministru, da je Radić takoj, ko je došel na Dunaj, stopil v stik s člani «Probujačih se Madžarov» in z makedonstvujuščimi, posebno z bolgarskim generalom Protogerovom.

Demokratski protest proti vladnemu terorju

RADIKALCI NASTOPEJO PRI OBČINSKIH VOLITVAH V SRBIJI SE HUJŠE KAKOR SO PRI SKUPŠČINSKIH.

Beograd, 10. avgusta. p. Danes dopoldne sta v imenu demokratskega kluba poslance Davidović in Sokić posetila ministra za notranje stvari Vujičića in mu izročila protestno spomenico demokratskega poslanškega kluba. Spomenica navaja, da se po poročilih, ki jih je dobil demokratski klub iz Srbije in Crne gore, vrši od političnih oblastih nezadržano nasilje nad volilci še hujše, kakor je bilo meseca marca v času volitev v narodno skupščino. Politični protivniki radikalne stranke so postavljeni izven zakona. Takoj ko se bo sestala narodna skupščina, se bodo v posebni interpelaciji navedli konkretni primeri terorja radikalnih oblasti v severni in južni Srbiji in v Črni gori. Od velikega župana do zadnjega orožnika se giblje vse osebe političnih oblasti in grozi prebivalcem, ki kandidirajo na demokratski listi. Neki sreski načelnik je izdal naredbo, da bodo vsi oni, ki bodo predložili demokratske liste, okusili zakonite posledice, ker s tem zastopajo vladno listo, zapeljavajo narod in kršijo red in mir v državi. Druga naredba prepoveduje na shodih govoriti o izrednih davkih in o kuluku.

Te pretnje niso samo pretnje na papirju, temveč oblasti stvarno vrše teror in zapirajo odlične osebe. V nečem selu je bil aretirani župan-svečenik samo zato, ker je demokrat. Demokrati opozarjajo ministra za notranje stvari, da je to stanje tako opasno, da mora javni red in mir spraviti v največjo nevarnost. Demokrati opominjajo ministra, da mora kot najvišji čuvár reda svoje organe napotiti na skrupulozno vršenje zakona in spoštovanje svobode.

Isto predstavko so demokrati poslali tudi Pašiću. Davidović in Sokić sta ostala pri ministru Vujičiću v daljšem razgovoru in mu navedla konkretne primere terorja političnih oblasti. Vujičić je obljubil, da bo odredil — preiskavo.

Ministrski svet

Beograd, 10. avgusta. p. Nocoj je bila seja ministrskega sveta, ki je trajala do 7. zvečer. Razpravljali so o pogrebu Vatroslava Jagliča. Ker je minister prosvete obbolel, bo zastopal vlado na pogrebu rektor zagrebskega vseučilišča. Nato se je sklepalo o izvozu pšenice. Poljedelski minister je poročal, da je žetev zelo dobra pri nas in v inozemstvu. Gospodarsko-finančni odbor ministrov je bil pooblaščen, da zniža izvozno carino za žito in da najame v inozemstvu vagona za izvoz žita. Nato je vlada določila razmestitev velikih županov ter je določil ukaz izročila Velizarju Jankoviću, ki je z njim nocoj odpotoval na Bled. Na koncu se je dospel poročilo, da je g. Pašić davi dospel v francosko kopalnico Etienne le Bains.

MINISTRI NA POTOVANJH.

Beograd, 10. avgusta. p. Včeraj je bil na Bledu vojni minister general Pešić. Danes je odpotoval v Novi Sad trgovinski minister dr. Dragutin Kojić, ki bo tam otvoril veliki vrzočni sejem. — Jutri zvečer odpotuje na Bled minister za vere dr. Janjić. — Minister za pošto in brzojav je odpotoval v svoj volilni okraj Piroć.

DRUGI OBROK ZLATA. A.-O. BANKE.

Beograd, 10. avgusta. r. Direktor Narodne banke g. Novaković odpotuje na Dunaj, da prevzame 6 milijonov zlatih avstrijskih kron. To je drugi obrok, ki ga dobi naša država od likvidacije avstro-ogrske banke.

POLJSKI NOVINARJI V BEOGRADU.

Beograd, 10. avgusta. p. Danes so dospel v Beograd poljski novinarji, ki so se udeležili ljubljanskega kongresa. Poljski poslanik jim je privedel obrok, poljski poslanik zvečer pa je beograjska sekcija novinarjev priredila banket v kavarni «Srpski kralj».

Notranji minister o Radićevem potovanju.

Beograd, 10. avgusta. p. Dopoldne je minister za notranje stvari Vujičić sprejel novinarje in rekel, da je Radić res odpotoval na Dunaj. Izjavil je, da je napram temu ravnodušen in da se na Radića sploh ni pazilo. Ker je odpotoval brez potnega lista se tako tudi lahko vrne.

Namestnik Cimić pade?

Beograd, 10. avgusta. p. Iz vladnih krogov doznava Vaš dopisnik, da bo zagrebski namestnik Cimić v kratkem odstavljen in da bo na njegovo mesto imenovan admiral Prica. Ta izpomba se izvrši radi likvidacije pokrajinske uprave ter se ima izvesti do meseca septembra t. l.

PRAZNA NAREDBA.

Beograd, 10. avgusta. p. Večerni listi poročajo: Vseled predstavke demokratskega poslaniškega kluba je minister Vujičić popoldne izdal naredbo, da morajo veliki župani v Srbiji in Črni gori vršiti občinske volitve brez vsakega terorja.

SEJA DEMOKRATSKEGA KLUBA.

Beograd, 10. avgusta. p. Jutri dopoldne bo seja demokratskega kluba, na kateri bo Davidović poročal o svoji misli pri Vujičiću. Nato se bo razpravljalo o internih stvareh demokratske stranke.

Kralj Aleksander in Masaryk

Praga, 10. avgusta. j. Kakor se doznava, bodo kralj Aleksander in rumunski kraljeva dvojica koncem avgusta dospel v Prago, da posetijo predsednika Masaryka.

DRUGA OBLETNICA SMRTI KRALJA PETRA.

Beograd, 10. avgusta. p. Vlada je sklenila, da se dne 14. t. m. vrši dveletna spominska slavnost po pokojnem kralju Petru v Beogradu, na Bledu in na Oplencu.

MORNARSKA STAVKA.

Beograd, 10. avgusta. p. Danes dopoldne je imel prometni minister Janković konferenco s komisijo, ki je imela nalogo, da preišče vzroke mornariške stavke na Jadranu. Minister je dobil podrobna poročila, da se stavka ne more končati, ker država dolguje broderlandnikom 36 milijonov dinarjev, ki radi tega ne morejo dati večjih mezd. Minister bo to poročilo — preštudiral.

DESETDINARSKÉ NOVČANICE.

Beograd, 10. avgusta. p. Finančni minister je odredil, da se novčance po 10 dinarjev, izdane l. 1919, vzamejo iz prometa do 10. junija 1924.

JADRANSKA STRAŽA.

Beograd, 10. avgusta. p. Nocoj sta odpotovala v Split pomočnik prometnega ministra in kontreadmiral Haus na proslavo Jadranske Straže.

Nemčija drvi v prepad

ANARHIJA IN RAZKROJ NA VSEI ČRTI. — ŠIRJENJE STAVK. — LISTI NE IZHAJAJO. — BANKE IN TRGOVINE ZAPRTE. — NARASČAJOČA PANIKA. — KOMUNISTI NA PREŽI.

Berlin, 10. avgusta. s. Danes je pričela splošna stavka tiskarjev. «Die rote Fahne» pozivlja svoje pristaše, naj v vseh obratih izvajajo pasivno rezistenco in naj zahtevajo takojšnjo izplačilo desetih milijonov mark kot dražinsko doklado.

Berlin, 10. avgusta. j. Notranji položaj v Nemčiji se je znova poslabšal, najbolj seveda v Berlinu samemu, kjer cirkulirajo naprestano najbolj divje vesti. Tako se govori, da bo delavstvo stopilo v splošno stavko, in da je na raznih krajih mesta prišlo do plenitev trgovin. Tiskarji so že pričeli stavko, in listi ne morejo izhajati. Razburjenje med delavstvom narašča. Komunisti menijo, da je sedaj prišel njihov čas. «Die rote Fahne» objavlja poziv, v katerem zahteva padec vlade, ustanovitev delavske in kmečke vlade ter zaplenbo živil.

Dunaj, 10. avgusta. j. V Nemčiji se pripravljajo zelo resni dogodki. Radek in dunajski ruski poslanik se nahajata sedaj v Berlinu, kamor je dospel tudi več jugoslovanskih komunistov, ki bivajo v emigraciji na Dunaju. Tajnik socialnodemokratske stranke v Frankfurtu je izjavil, da so pripravljene na vse. Ako hočejo fašisti poskusiti puč, bodo naleteli na močan odpor. Socialisti so že organizirali svoje obrambne organizacije. Tudi komunisti so ustanovili svoje oddelke, ki bodo skupno s socialnimi demokrati nastopili proti reakciji. «Abend» javlja, da pričakujejo komunisti velike demonstracije narodnih socialcev. Vendar pa upajo, da se bo ohranila republika in da se bo končno uvedla diktatura proletarijata. Za prihodnje dni pričakujejo v Berlinu odlične dogodke.

Danes so odpovedale tudi železnice. Na stettinskem in potsdamskem tovornem kolodvoru so vsi delavci zapustili svoja mesta. Na progah severno od Berlina lokalni in tudi ostali promet ni več normalen. Obstoji nevarnost, da se popolnoma ustavi. Državna železnica je že popolnoma ustavila svoj promet.

Vesti o nameravani splošni stavki se vedno bolj potrjujejo. Strokovne organizacije so izgubile vso oblast nad delavci. Delavci izvajajo ali pasivno rezistenco ali izvršujejo odkrito sabotažo.

Ravnajo se po paroli lista «Die rote Fahne»: za slabo plačo slabo delo. Tudi v mestnih vodovodih se vsak čas pričakuje, da bo delo prenehalo. Mesto bi s tem ostalo brez vode.

Med prebivalstvom vlada panika. Mnogi skušajo nakupiti za vsako ceno živila, da se vočigled preteče ustavitve dovoza zavarujejo pred gladom. Kupci skušajo dobiti blago na črke, kar pa večina trgovin odklanja. V mestih severne Nemčije je prišlo že do plenitve. Za jutri, na obletnico weimarske ustave, se pričakujejo krvavi spopadi. Policija in državna bramba je v pripravljenosti. Ministrski svet je v

Madžarska in Mala antanta

Dunaj, 9. avgusta. j. Po poročilih iz madžarskih krogov je postopanje jugoslovanskega zunanega ministra dr. Ninčića, ki je odklonil vse približevalne poizkuse poslance Goembesa, napravilo pri madžarski vladi zelo dober vtis. Kakor kažejo vsa znamenja, bo prišlo v kratkem do sestanka češko-slovaškega zunanega ministra dr. Beneša z grofom Bethlenom.

Dunaj, 9. avgusta. j. Kakor javlja «Achtuhrblatt» se bodo meseca decembra 1923, vršila na Dunaju med Malo antanto in Madžarsko pogajanja, pri katerih bodo razpravljali o predložitvi za madžarsko inozemsko posojilo.

Pogajanja med Anglijo in Francijo

London, 10. avgusta. j. Danes se pol-officijelno poroča, da je v angleško-francoskih pogajanjih nastopil stridnevni odmor. Lord Curzon bo jutri v soboto izročil francoskemu poslaniku angleški odgovor ter odide nato v Francijo. Vendar pa ni določil noben razgovor s Poincaréjem. Za časa odsotnosti lorda Curzona se ne bo vršil noben ministrski svet. Angleška vlada bo v svojem odgovoru opozarjala na to, da je zadovoljna z onim deležem na reparacijah, ki odgovarja njenim dolgovom Ameriki. Angleški vladni je popolnoma vseeno, odkod bo dobila ta delež, ali iz reparacij ali iz

permanenci. Vodje političnih strank gledajo z veliko skrbjo na pretečo nevarnost, katere ne morejo zajeriti.

POPOLN GOSPODARSKI RAZKROJ.

Knos na deviznem trgu je popoln. Ni hče ne ve, kako naj se določi cena marke. Pomanjkanje denarnih sredstev postaja vedno večje. Državna banka ne more zadostiti niti delu zahtev, ki se stavljajo nanjo in je morala ob 10. dopoldne zapreti svoje urade. Z ozirom na to so se zaprle tudi ostale banke.

Veletrgovine ne delajo, ker vsled pomanjkanja denarja ni kupcev. Le pred trgovinami z živili postaja vrsta čakajočih vedno večja. Komunistična propaganda se razširja z vso naglico. Vlade pritiska na delodajalce, da upoštevajo čimbolj zahteve delavcev. V Hamburgu je prenehalo delo v vseh ladjedelnicah.

STAVKE IN DEMONSTRACIJE

Berlin, 10. avgusta. s. Kakor javljajo listi, je prišlo pri nekaterih veletvrdkabh berlinske kovinske industrije, tako pri Siemensu, pri Bergmannu, pri Deutsche Kabelgesellschaft in pri A. E. G. do turbulentnih scen. Delavstvo je demonstriralo na dvoriščih tovarn ter izjavilo, da ne bo prej pričelo z delom, dokler se ne izplačajo predujmi. Predsedstvo berlinskih kovinskih industrijalec je sklenilo jutri izplačati predujem po 2 in pol milijona, ako bo dobilo denar. V Wittenau pri Berlinu se je danes dopoldne zbrala velika množica delavcev ter demonstrirala. Šele policija, ki je prihitela na tovarnih avtomobilih je razpršila delavce ter vzpostavila mir in red.

Hamburg, 10. avgusta. s. V tukajšnjih ladjedelnicah je popolnoma ustavljeno delo. V nekaterih obratih so prišli za stopniki delavcev, da se pogajajo z vodstvom ladjedelnic.

Berlin, 10. avgusta. s. Badenski zdravnik nameravajo pričeti s splošno stavko, ako se prihodnje dni ne prične po možna akcija za zdravnike.

REICHSTAG.

Berlin, 10. avgusta. j. Na današnji seji državnega zbora se je nadaljevala debata o vladni izjavi. Komunistični poslanec Froehlich, urednik lista «Die rote Fahne» je očital vladi, da je Nemčijo spravila v propad ter je izjavil, da ima dokazje, da je Stinnes že stopil v zvezo z francosko tvrdko Schneider-Creuzot. Zahteval je tudi, da se stavi državni kancelar Cuno pred državno sodišče.

Poslanec nemške ljudske stranke Graefe je zavračal očitek, da je nemška ljudska stranka v zvezi z komunisti. Stinnes do sedaj še ni govoril. Ko se je govorilo o njegovih zvezah s tvrdko Schneider-Creuzot, je zaklical, da je to budalost.

MILJONSKI BANKOVCI.

Berlin, 10. avgusta. s. Prihodnje dni se bodo dali v promet novi državni bankovci od 10, 20 in 50 milijonov mark.

dolgov zaveznikov. V nedeljo dopoldne se bo angleški odgovor sporočil novinarjem ter novinarskim agenturam.

Inozemske borze

10. avgusta. CURIH. Berlin 0.000160, Newyork 549, London 25.11, Pariz 31.80, Milan 23.35, Praga 16.05, Budimpešta 0.035, Bukarešta 2.75, Beograd 5.85, Sofija 5, Varšava 0.0025, Dunaj 0.0077. Po zaključku borze je dinar padel na 5.80. TRST. London 107.30—107.50, Newyork 23.35—23.45, Beograd 24.80—25, Pariz 133—133.50, Curih 480—482, Praga 68.25 do 68.75, Berlin 0.005—0.006, Dunaj 0.0325—0.0320. DUNAJ. Devize: Beograd 768—772, Berlin 0.017—0.019, Budimpešta 3.75 do 3.85, Bukarešta 341—343, London 823.800 do 824.800, Milan 3014—3026, Newyork 70.935—71.185, Pariz 4022—4038, Praga 2080—2090, Sofija 638—652, Varšava 0.305—0.315, Curih 12.935—12.985. Valute: dolarji 70.500—70.960, lire 2990 do 3010, dinarji 759—765. Efekti: Oesterreichische Kreditanstalt für Handel und Gewerbe 327.000, Wienerbankverein 214.000, Länderbank 854.000, Trboveljska d. d. 770.000, Kranjska Industrijska družba 2.400.000, Alpine 810.000, Tvorница za dušik, Ruše 548.000, Juli-Sud 585.000, Leykam 850.000. PRAGA. Dunaj 4.60, Rim 146.25, Newyork 34.05, Beograd 36.75. BERLIN. Dunaj 55.86, Milan 167.580, Pariz 223.140, Newyork 9.890.250, Beograd 41.825.

Karočajte dnevnik „Jutro“!

Naloga časopisja in društva

Z ustanovitvijo Jugoslavije je tudi naš narod stopil med enakopravne in enakoveljavne tekmece svetovnih narodov. Sele z neodvisnostjo od Dunaja in Pešte se začela prava zavest nacionalne samostojnosti in emancipacije, ki zahteva kar največje razširjenosti, a še veliko več globokoga dela na vseh poljih sloveškega znanja in vseh panogah javnega in zasebnega življenja. Le tako je mogoče, da postane Jugoslovan dejansko enakovreden in enakoveljav član v družbi kulturnih narodov.

Več kot razumljivo je, da se je morala po prevratu tudi naloga slovenske žurnalistike temeljito spremeniti ter kroniti na modernjša pota. S tem, da smo Slovenci v Jugoslaviji postali državni narod, je nastala nujna potreba, da se tudi slovenski dnevnik čim višje dvigne nad samim lokalizmem. Posvečati mora kar največ svojega gradiva višjim ciljem in nalogam slovečanstva, ne imajoč pred očmi edino le Ljubljano, samo Slovenijo, marveč gledajoč zlasti državno in narodno celino v velikem koncertu svetovnih narodov in držav.

Ako nečemo, da ostane slovenski del našega naroda duševno prilizan, je absolutno potrebno, da posveča naš dnevnik veliko pažnjo zunanje-političnim in drugim svetovnim dogodkom. Ideal slovenske žurnalistike mora biti: Nuditi Slovincem z dobro organizirano poročevalsko službo v dnevniku vsaj in izvelečtu vse to, kar lahko obširno objavljajo svojim bralcem največji svetovni listi. Male slovenske razmere na od našega časopisja se specialno zahtevajo, da pazi tudi na tisoč separatih želj svojih mladih bralcev. Vsakdo, ki vzame dnevnik v roke, hoče v njem dobiti za sebe največ zanimivega.

Važen temelj narodnega in državnega življenja so in bi morala biti društva in sploh organizacije. V okvirju možnosti prostora ter oziroma se na javni interes, je zato dolžan dnevnik pospeševati namene in prireditve organizacij po svojih najboljših močeh ter zlasti posvečati pažnjo njihovih inicijativnosti ter vzpodbudnemu delovanju.

To dolžnost je slovensko časopisje vedno vršilo in sicer z veliko požrtvovalnostjo. Zlasti naš list je polagal posebno važnost na to, da goji procvit organizacij vseh vrst ter je v to svrhu uvedel za prosveto, Sokolstvo, sport in

drugo posebne rubrike ter izročil njih redakcijo posebnim strokovnjakom, ne strahuje se pri tem materijalnih obremenitev. Ako naj ostane tako tudi v bodoče, je nujno potrebno, da se vendarle ustvari med časopisjem in društvi bolj zdravo razmerje, nego je bilo do danes. Neobhodno potrebno je namreč, da tudi organizacije upoštevajo visoko in nove naloge časopisja. Organizacije morajo izpregledati, da je dnevnik kot velik centrum velevažnega političnega, gospodarskega, kulturnega in socialnega gibanja vsaj tako važen faktor javnega življenja, kot so one same.

Ker zavisi procvit organizacij v veliki meri od pravega dnevnika, je absolutno potrebno, da organizacije v pravilnem umevanju in upoštevanju javnih glasil tudi v svojem lastnem interesu smatrajo za svojo dolžnost, da liste, ki vrše svojo nalogo v eminentno narodnem interesu, ne le ne izkoriščajo v svoje namene, marveč po svojih najboljših močeh tudi podpirajo. Imeti morajo pred očmi, da je dnevnik tudi zanje nenadomestljiv faktor, a da še tako veliko znanje, še tako lepi ideali in še tako vzorna pridnost danes sama ne more vzdržati časopisja na potrebnih višini in da je poleg vsega tega potrebno tudi še mnogo materijalnih žrtv. Zato ne smejo iti bremenca, ki jih nalagajo časopisju društvene vesti, samo na račun lastnikov listov. Pomisliti je treba, da lažje prenesejo malo breme področni in posamezne organizacije, kakor pa dnevnik, pri katerem se to malo breme pomnoži na veliko breme, ker pač od njega zahteva veliko in vsak dan večje število organizacij, da se priobčujejo njihove vesti v neograničenem obsegu.

Poleg strogo žurnalistične naloge je primoran danes vršiti slovenski dnevnik — ko radi rasteče draginje čimdalje manj ljudi lahko kupuje knjige — še široko kulturno nalogo s tem, da mora v veliki meri izpolnjevati vrzel, ki nastaja radi pomanjkanja lepe literature, zlasti slovenskih knjig.

Da vrši slovensko časopisje danes vse naznačene naloge, je tembolj potrebno, ker opuščajo nemško časopisje, ki je pred prevratom tako dominiralo med Slovenci, naši starejši ljudje čimdalje bolj, mladina ga pa sploh skoro več ne pozna.

Politične beležke

± Kombinacije. Beogradska «Pravda» poroča, da se radikalci pogajajo z Nemci, Rumuni in Madžari, katere vabijo k vstopu v radikalno stranko. Radikalci bi se radi zavarovali, da bi jim ne bilo treba iskati koalicije z demokrati. Kakor meni «Pravda», bodo Rumuni pristali na njihove predloge in vstopili v radikalno stranko, glede Madžarov pa da še ni nič gotovega. Tudi z Nemci gre jako težko, ker zahtevajo baje preveč koncesij.

± Pašičeva tajinstvenost. Odkar je bala Pašić odšel z Beograda, se je vesoljna jugoslovanska žurnalistika izkazala prepomankljiva, da bi mogla strokno slediti njegovim potovanjem. Izvestilna služba kapitalna dnevno pred Pašičevo svetopisemsko tajinstvenostjo. «Le še malo, in ne boste me videli,» meni Pašić, in se danes pojavi na Bledu, jutri v Lozani, v tork v Parizu, v sredo na Češkem, vmes pa je slišati, da se sestane v Rimu z Radićem, ki je v to svrhu že pobegnil iz svoje mitrovorne prestolice. Ti pasjednevi knji že začetka niso imeli napačnega. Pišejo namreč listi, da je Pašić na dan pred svojim odpotovanjem pozval nekatere ministre na konferenco v svoj kabinet. Ko so se ministri promptno javili, jim je bilo povedano, da minister Janković, ki zamenjuje Pašića, še ni dospel. Ministri so odgovorili, da iščejo Pašića! In bilo jim je pojasnjeno, da je Pašić že zarana odpotoval... Tajinstvenost je interesantna črta diplomacije. Toda to že ni tajinstvenost, niti diplomacija, temveč vrsta kurioznosti, ki jim v Beogradu pravijo — «bajade» in ki gredo specielno na račun značilne sive brade.

± Sprememba v vojnem ministru. Po poročilih beogradskih listov se v castniških krogih smatra za gotovo dejstvo odstop vojnega ministra generala Pešića, ki se vrne na svoje staro mesto v generalnem štabu. Kot najresnejši kandidat za njegovega naslednika se omenja general Zečević, ki je bil že preje vojni minister. Ostavko vojnega ministra spravljajo v zvezo s sporom, ki ga je imel povodom razprav o novem vojnem zakonu z nekaterimi člani vlade, zlasti s finančnim ministrom.

± Kdo je ustvaril Jugoslavijo. Beogradska «Pravda» priobčuje na uvodnem mestu članek Svetozarja Pribičevića pod naslovom «Radikalci in narodno edinstvo», v katerem Pribičević odgovarja na članek «Samouprave», ki ga je napadla, češ da je rekel na shodu v Brodu, da so demokrati ustanovitelji te države. Pribičević pravi v svojem članku: Stvoritelji te države je politika narodnega edinstva, ki jo je pred vojno vodila skoraj vsa Srbija, a po vojni z malimi izjemami edinoletne demokratske stranke, dočim so radikalci to politiko opustili. Pribičević omenja, da je prinesel poročevalec «Samouprave» o njegovem govoru popolnoma tendenčno obvestilo. Tako poročanje in napadanje je nedostojno. Značilno je, da ga na ta način napadajo vsi separatistični listi od Radićevega «Slobodnega doma» do radikalkega «Balkana».

± Položaj na Reki. Zagrebški listi poročajo s Sušaka: V četrtek so dospeli na Reko avtomobilisti, ki se udeležujejo tekmre preko Alp. Reka jih je sprejela vsa okrašena z zastavami. Izšel je poseben proglas meščanstvu, naj avtomobiliste svečano sprejme, ker to ni samo spontani dogodek, nego ugodna prilika za manifestacijo, da je Reka italijanska in da jo vodi prej ko slej geslo «Bog in Italija ali smrt!» Proglas je bil obrobiljen z italijansko trobojnico. Drugeče je na Reki panika popustila, ker so se vesti o rešitvi reškega vprašanja izkazale za neresnične. Z druge strani se poroča, da so na Reko prišli zastopniki Zancele, ki priporočajo prebivalstvu, naj bo mirno. Izrazili so se, da imajo Rečani več sreče nego pameti. Za nekaj dni se reši vse.

± Kaj vedo Angleži? Po beogradskih «Novostih» poročajo nekateri londonski listi, da namerava skupščinski predsednik Ljuba Jovanović v kratkem oditi v Zagreb da pregovori Radića da nova pogajanja. Angleži baje menijo, da je izročitev Radića sodišču bilo le taktično sredstvo, s katerim bi vlada želela iztisniti boljše pogoje. Stvar je zanimiva v toliko, ker je znano, da beogradska «Novosti» prav radi ustrežajo lanstranju raznih želj iz zagrebskega kroga.

Po svetu

— Novi predsednik portugalske republike je postal po volitvah, ki so se vršile v tork. Teixeira Gonses.

— Proč od Berlinu. Pod to devizo je začel izhajati v Mainz nov separatističen list, ki zahteva v svojem programu ustanovitve posebne Renske republike in takojšnji sporazum s Francozi.

— Naraščanje samomorov na Dunaju. Dunajska policijska statistika izkazuje v zadnjih mesecih nenaavadno naraščanje števila samomorov, ki znaša za mesec april, maj in junij 272 oseb, za julij pa celo 115. V primeri z lanskim letom so samomorji narasli za 100 odst.

— Kruppova obsodba definitivno potrjena. Kasneljsko sodišče v Parizu je v zadnji instanci zavrnilo pritožbe Kruppa in njegovih ravnateljev. Obsodba je postala s tem pravomočna. Glasi se, kakor znano, na 15 let ječe in 100.000 M globe.

— Voditelj čeških Nemcev umri. V Mostu na Češkem je umrl 9. avgusta dr. Josip Titta, ustanovitelj in bivši dolgoletni predsednik nemškega narodnega sveta na Češkem. Bil je star 68 let.

Prosveta

Slovenski skladatelj Anton Foerster je izročil upravi Narodnega gledališča v Ljubljani orkestralne partiture svoje opere v petih dejanjih «Dom in rod». Libreto sta po Cimpermanovi prestavi francoske igre «Materin blagoslov» spisala dr. Fran Goesti in dr. Fran Mohorič.

Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani je sklenila z zastopniki ruskih skladateljev in avtorjev pogodbo, s katero ima pravico vzprijaziti v prihodnjih dveh sezonah opere ruskega skladatelja Nikolaja Rimski-Korsakova. Te opere so: «Čarska noresta», «Sadko», «Majska noč», «Mozart in Salleri», «Zlati petelinček», «Hovanščina» in «Sneguročka».

«Zenski svet». V tem tednu sta bili cenj. naročnikom razposlani 7. in 8. številka «Zenskega sveta». Ker je več izvodov 7. številke dospelo šele pred par dnevi, ni bilo mogoče lista razposlati vsem pravočasno. Prosim cenj. naročnike, da oprostite to zamudo. V lista 7. številke je sledeča: Dr. Iv. Lah: Gabrijan in Somblija, Kuprin-Hočevarjeva; Olesja. Vera Albrechtova: Pesem časa. Mar. Kmetova: Zenski svet. Stebi Al. O internacijonalnem kongresu za žensko volivno pravico. A. Leharjeva: Slaboten otrok — materinska posebna skrb. Dav. Deželova: Lepi dom — ljubi dom. — Izvestja: Našim dobrotnikom! — Po ženskem svetu. — Ročno delo. — Kulinja. — Higijena. — Književnost in umetnost. — Razgovori. — Listnica uprave. — Modna priloga: prinaša 3 bluze, 1 žensko obleko in eno dečko. — Vsebina 8. številke: Sreško Kosovel: Obrazi in duše VI. Lepa Vida. (Silka Divinskega grada.) Dr. Iv. Lah: Gabrijan in Somblija. Kuprin-Hočevarjeva: Olesja. Poldi Leskovec: Dekliška. (Pesem.) Ad. Milčinović: Slutnje. Jos. Ribičič: Troje putk. Dav. Deželova: Lepi dom — ljubi dom. 8. žensko — možko vprašanje! — Izvestja: Društvena poročila. — Po ženskem svetu. — Gospodinjstvo. — Higijena. — Kulinja. — Književnost in umetnost. — Listnica uprave. — V prilogi več ročnih del z narodnimi motivi in štirje različni vzorci križnega venzena. Naročina za «Zenski svet» znaša letno 48 Din, polletno 24 Din, četrtletno 12 Din. Upravo lista za Jugoslavijo ima Mila Prunkova, Karlovska cesta 20. I. nadst.

Najboljši Falstaff umri. V New-Yorku je umrl 63 let star gledališki igralec Louis Calvert, ki je veljal za najboljšega Falstaffa na angleških odrih v Evropi in Ameriki. Calvert je nastopal v glavnih vlogah Sofokleja, Shakespearea, Goetheja, Ibsena, Shawa itd. Zadnja leta je bil zaposlen samo kot režiser v New-Yorku.

Nemška publicistika o Meštrovicu. Darmstadtska revija «Kunst und Dekoration» je prinesla v 9. zvezku tekočega letnika studijo dunajskega umetnostnega zgodovinarja prof. Jos. Strzygowskega «Eine Grabkircche von Ivan Meštrovic». Strzygowski se v sestavku bavi z znano grobnico družine Račić na Cavtatu, katero je Meštrovic nedavno dovršil. Studijo tolmači pobliže 42 reprodukcij, ki kažejo našega Meštrovica v vsej veličini umetnostnega genija našega časa.

Sokolstvo

Bratje in sestre! 12. avgusta javna telovadba bratskega obmejnega društva «Sokola» v Cerknici pri Rakeku. Moralna in gmotna opora na mestu!

Sokol I. v Ljubljani. Finančni odsek društva za zgradbo je v korist gradbenemu skladu založil plačilne liste za gostilne, restavracije in kavarne. Bloki so po 25, oziroma po 50 Din. Zavedni gostilničarji, restavracijski, hotelirji in kavarnarji, sezite pridno po njih! Prijavite svoj naslov z navedbo števila blokov in vrsto (listke po 25 ali 50 par). Cenjeni odjemalci dobe plačilne bloke vsak dan med 16. in 19. uri v društveni pisarni Sokola I. na Taboru.

Sokol I. v Ljubljani priporoča svojemu bratskemu članstvu prireditve obmejnega društva Sokola v Cerknici, sokolskega okrožja Ribnica in Sokola v Št. Vidu nad Ljubljano. Zdravo!

Sokolski zlet ribniškega okrožja se vrši dne 15. avgusta v Ribnici. Zlet je za domača okrožna društva in odsake obvezne, vsa ostala bratska društva pa prosimo, da se ga po možnosti udeležijo. Na sporedu — naraščajeva tekma, javna telovadba in velika narodna veselica. Zdravo!

Sokol v Šiški razvije dne 16. septembra naraščajski prapor. Slavnost bo združena z javno telovadbo in zabavo. Društva prosimo, da se na ta dan ogledajo. I. okrožni zlet ljubljanskega sokolskega okrožja II v Št. Vidu nad Ljubljano bo dne 12. avgusta na Cimpermanovem in Jagrovem. Nastop obvezen za društva Sokol — Kamnik, Višnja gora, Komenda, Skorušna, Št. Vid. Skušnje od 12. naprej javna telovadba ob 4. Godba Zveze jugoslovanskih železničarjev. Vse članstvo okrožja, dalje sosednja društva iz Gorenjske in Ljubljanske župe so najpriskrbnejše vabljeni k proslavi 15letnice šentvriškega Sokola.

Sokolsko društvo na Igu. Dne 15. t. m. otvori Sokol na Igu svoj lastni novozgrajeni dom. Spored je sledeči: Dopoldne: Ob 9. sprejem gostov na postaji Skofljici, kjer čakajo vozniki, nato odhod na Ig. Ob 10. skušnje za popoldanski javni nastop, ob 11. slavnostna otvoritev doma, ob 12.—14. kosilo po raznih gostilnah. Popoldne: Ob 14. pohod na pokopališče na grobove pokolnih staroste

br. Alojzija Minattijsa in br. Alojzija Comino. Iz pokopališča obhod po vas. Ob 16. javna telovadba, pri kateri nastopijo vsi moški in ženski oddelki. Po javni telovadbi ljudska veselica s šaljivo panto, srečelovom in plesom. Bogato opremljeni paviljoni bodo nudili vsakemu udeležniku pokrepčila. Pri vseh prireditvah sodeluje godba «Z. J. Z.»

Sokol Brdo priredi dne 15. avgusta v Lukovici pri Domžalah javno telovadbo združeno z vrtno veselico.

Sokolski dan v Bohinju. To nedeljo je letošnji veliki dan bohinjaškega Sokola, ki tiho, toda vztrajno širi in budi sokolsko idejo v našem veličastnodivnem Bohinju. Da se tamošnje sokolsko društvo vzpodbudi k nadaljnjemu vztrajnemu in žilavemu delu, da se mu omogoči skorajšnja dograditev telovadnice, je dolžnost vsakega zavednega Bohinjanca v Bohinju se nahajajočega letoviščarja, da poseti to sokolsko prireditve. Zato naj vsakdo, komur to dopuščajo časodenarna sredstva, poleti v nedeljo v Bohinj.

Sport

Proslava 20 letnice obstoja Haška.

Danes popoldne se pričnejo v Zagrebu sportske prireditve ob priliki proslave 20-letnice zagrebskega Hrvatskega Akademskoga Sportnega Kluba. Živimo v dobi proslav raznih obletnic, vendar pa ne smemo prezeti vsak tak dogodek z istega stališča. Naše sportsko gibanje je pravzaprav zelo mlado. Razni čimtelji, za vojne in pred vojno, ki so hoteli za vsako ceno preprečiti katerikoli naš napredek, so ovrli tudi naš razvoj na sportskem polju. Težko delo — imajo oni, ki so orali ledino v sportu, a njihov trud ni bil brezuspešen. Danes se jugoslovanski sportniki znani tudi izven naše države.

Ne malo zaslugu v tem oziru ima zagrebski Hašk, ki slavi sedaj svojo dvajsetletnico. Dvajset let, polnih truda in nesebične požrtvovalnosti v korist naroda. Tudi mi čestitamo Hašku ob tej priliki ter upamo, da bo nadaljeval svoje plodnosno delovanje tudi v bodoče ter vzgajal našo mladino v tem pravcu, da bo mogla služiti svoji domovini v oti meri, ki jo zahteva cilj vsakega sporta.

V sportnem tednu, ki se prične povodom Haškove proslave danes v Zagrebu, bodo zastopane razne panoge sporta, in sicer nogomet, hazena, lahka atletika, pletanje, hockey, boksanje in tenis. Ob enem se otvori jutri v Umetniškem paviljonu sportska razstava, ki obeta biti zelo zanimiva. K raznim prireditvam je dosedaj prijavljenih brez zagrebskih naš 160 sportnikov iz naše kraljevine. O teh prireditvah bomo seveda poročali.

S. K. Ilirija v Zagrebu. Nogometno moštvo Ilirije odpotuje danes v Zagreb kjer igra jutri s splitskim Hajdukom. Ta tekma se vrši v okvirju sport. tedna ob priliki proslave 20letnice Haška. Zmagovalec v tej tekmi igra v sredo 15. t. m. s subotičsko Bačko. Kakor doznavamo, izroči posebna deputacija Ilirije jubilanu Hašku lep kip in okusno zastavico, ki jo je izdelala članica Ilirije. Proslavi bodo prisostvovali tudi zastopniki L.N.P. in Sportne zveze.

S. K. Trbovlje igra v nedeljo 12. t. m. v Ljubljani prijateljsko nogometno tekmo z rezervno Ilirije. To je prva tekma, kje igra mlado trboveljsko društvo v Ljubljani. Nogometni sport se je v naši pokrajini zelo razvil in imajo tudi naši podeželski klubi v svojih moštvih prav dobre moči, vsled česar obeta biti nedeljska tekma zanimiva, ker se bodo Trboveljčani morali meriti z dobro rezervo Ilirije.

Klub kolezarjev in motoeklistov Ilirija v Ljubljani sklicuje za danes, soboto, 11. t. m. zvečer ob 8. uri na vrtu restavracije «Novi svet» obvezni sestanek vseh članov kluba. Radi jubilejne medklubske dirke v sredo dne 15. t. m. je udeležba vseh članov nujno potrebna. Odbor.

NACIONALISTIČNE SVEČANOSTI V SPLITU.

Prešlo nedeljo je Split opravil letno proslavo tako zvanega «Pravnika žetev» ob tej priliki so se vršile tudi razvleke prapora Orjuna. Slavnosti se je udeležil poleg predsednika beogradskega obmejnega odbora Orjuna, g. inž. Radjojevića, deputacije poedinih narodnih organizacij, ogromno število omladine in ves narodno zavedni Split z okolice.

Proslavo je otvorila jutranja budala seljaške glasbe iz Sušurca. Kmalu nato se je razvila impozantna povorka, ki se je, burno pozdravljena po vsem mestu raznestila pred Peristilom; tu je častiljivi rodoljub kanonik don Fran Smoljki, tudi član vodstva Orjuna, izvršil svečano ceremonijo blagoslovljive prapora in nato s kratkim nagovorom, polnim vroč domovinske zavesti, izročil prapor kumu, ki je tudi povzel besedo in upravljal fanični prisotno občinstvo. Inž. Radjojević je posebno vzbudil navdušenje s poudarkom, da Orjuna ne bo mirovala dokler ne zaplapolja jugoslovanska država na zastava jednako veselo na junaškem beogradskem Kalemegdanu in zgodovinskem zagrebskem Griču. To je izzvalo viharne ovacije jugoslovanskemu Zagrebu.

Povorka je nato krenila na Narodni trg, kjer so razni slavnostni govorniki izklučili dopoldansko svečanost. Popoldne se je na vrtu gledališke kavarne vršila krasno aranžirana javna veselica, ki se je udeležile tudi najuglednejše splitske obitelji. Uspela je v vsakem ostru-

Povišanje železniških tarif in draginja

Naše železniške tarife, ki so od leta 1914 veljavlj, so približno enake tarifam v deželah z zdravo valuto. Pri zadnji regulaciji jih je prometal minister povisil v toliki meri, da se je mislilo, da je s tem vlek dožen in da bi jih bilo treba povisati samo v sledajo, če bi se naša valuta znatno poslabšala. Valuta je sicer ostala približno nespremenjena, ali gospod prometni minister dovršuje načrt, po katerem bi se tarife nezadržano povečale.

Da bo treba dobiti iz železnice večje dohodke, če se povečajo plače uslužbencev, je jasno in opravičljivo. Nikakor pa ne gre, da se tarife kar podvoji, medtem ko bodo uslužbenec dobili le en del teh novih dohodkov. Da zdaj je finančni minister črpal svoje dohodke po večini iz carine in trobarine — torej iz najbolj nezorjajalnih virov. Sedaj pa se hoče spraviti še na železniško tarife, na vir, ki ni samo nezorjajalen, ampak ki direktno izpodjeda tla vsakemu gospodarstvenemu razvoju.

Po novem načrtu, ki se ravno kar dovršuje v ministruvstvu za promet in ki naj stopi v veljavo 15. septembra, se bodo tarife za osebni promet nastopno «regulirale» (številke v oklepajih označujejo sedaj veljavne tarife): Pri brzovlakih za vsak kilometer v I. razredu 138 (118), v II. 103,5 (63) in v III. 69 (31,5) par. pri osebni vlakih pa v I. razredu 103,5 (63), v II. 69 (42) in v III. 34,5 (21) par. Vračunan je pri tem 15odstotni prometni davek.

Najbolj se bo podražil tretji razred pri brzovlakih, kjer znaša povisjanje 122%, pri prvem razredu pa samo 17%. Ravno isti razred, ki bi se moral najbolj čestiti, to je tretji razred, se najbolj obremenjuje! Ta politika gospoda prometnega ministra je popolnoma v skladu z odgovorom, ki ga je dobila zagrebska direktcija, ko je zaprosila ministristvo, da bi smela pri večernem vlaklu Ljubljana-Beograd uvrstiti še drugi voz tretjega razreda, ker je edini voz, ki je takrat vtič, prenatlačen. Odgovor se je glasil: «Potniki naj plačajo drugi razred, ker država potrebuje denarja!»

Za splošno gospodarstvo pa so še večjega pomena tarife za blagovni promet. Tudi to se prišle to pot pod nož. Povisjanje bo nastopno: Brzovozno blago za 100 %, tovorno blago I. za 100 %, II. za 50 %, A. za 30 %, B. za 20 %, C. za 30 %, Iz. I. za 20 %, III. a. za 100 %, III b. za 100 % in IV. a, b, c za 30 % neprav sedaj veljavlj.

Naravna posledica povisjanja železniških tarif bo skakanje cen. Posebno za Slovenijo, ki uvaža polovico svoje krušne hrane iz iztoka naše države in izvaža velik del svojih izdelkov (les, premog itd.) bo to povisjanje jako neugodno vplivalo. Ako bi prometno ministristvo le kolikaj medilo pri izdatkih — ne mislimo na osebne izdatke za uslužbenstvo, ampak na izdatke za dobavo materijala — ne bi bilo potrebno tako ogromno povisjanje. Zal, pod sedanjim vodstvom ni pričakovati zboljšanja.

Po kongresu Ud. uč. Jugoslov. učiteljstva

Osebná zahvala kralja jugoslovanskega učiteljstva. Pozornost je vzbudilo dejstvo, da je Nj. Vel. kralj poslal kongresu U. J. U. osebná zahvalo na brzovlajni pozdrav. Ki slove sledeča: Stanković, predsednik kongresa učit. SHS, Bled 8. avgusta. Srdčno zahvaljujem na pozdravu. Slavni dani, koje spominjate, bili so meguči stoga, što su učitelji spremili naraštaje, koji su za veliku borbu bili sposobni. Uveren, da će učitelji i sada izpuniti svoju dužnost prema ujedinjenoj otadžbini i vaspitati i nove naraštaje, koji će svršeno delo učvrstiti i braniti, je im šaljem kraljevalski pozdrav. Aleksandar. — To je odgovor na sledečo brzovlajko, ki jo je učiteljstvo poslalo Nj. Vel.: Ujedinjeno srpsko, hrvatsko i slovensko učiteljstvo sa glavne skupštine i kongresa u Ljubljani pozdravlja Vaše Veličanstvo kao nosioca velike nacionalne ideje, kojoj ujedinjeno učiteljstvo služi i kao vođu iz slavnihi dana narodne borbe za slobodu i ujedinjenje. Predsednik Miljatin Stanković.

Velika udeležba hrvatskega učiteljstva na kongresu U. J. U. v Ljubljani. Iz Hrvatske in Slavonije je došlo na kongres U. J. U. v Ljubljano 786 hrvatskih učiteljev in učiteljic, iz Bosne in Hercegovine je bilo 262 udeležencev, med temi 137 Hrvatov, iz Dalmacije je došlo poleg srbskih tudi 298 hrvatskih učiteljev in učiteljic. Torej je bilo skupno na kongresu 1119 hrvatskih učiteljev in učiteljic. V Glavnem odboru U. J. U. je 5 Hrvatov iz Hrvatske in Slavonije, 3 iz Bosne in Hercegovine, 5 iz Dalmacije, torej skupaj 13 hrvatskih učiteljev in učiteljic. Na kongresu sta bila dva glavna referenta Hrvata. Ljubljanski «Slovenec» je takoj po kongresu v svoji števi, z dne 8. avgusta 1923, objavil pamflet, v katerem pravi, da je bil glavni namen kongresa vstvarjenje velesrbske državne zavesti in da hrvatsko narodno učiteljstvo Udrusenje popolnoma bojkotira. Značilno je, da je «Slovenec» objavil svoj pamflet po kongresu, ko je učiteljstvo že odšlo iz Ljubljane. Najbrže je «Slovenec» videl velesrbsko propagando kongresa v pozdravni brzovlajki na kralja in zato imenuje slovenske učitelje tudi podrepnike. Spodtaknil se je tudi ob «nekega Obsta», to je podpredsednika Češke Učit. Obče g. Adolfa Obsta, ki je zastopal na kongresu U. J. U. 30.000 organiziranega češkoslovaškega učiteljstva. Odgovor na svoj pamflet prejme «Slovenec» hkratu s ponatisom pamfleta — v srbskih, hrvatskih in čeških listih.

Osebná zahvala kralja hrvatskemu učiteljstvu. Hrvatsko učiteljstvo je prejelo od Nj. Vel. sledečo osebnó zahvalno brzovlajko: Skavič, Udr. Jugosl. Učit., Bled. Najtoplje zahvaljujem na pozdravu, koji mi šaljete u ime učiteljstva Hrvatske i Slavonije, računajući na Vašu patriotsku potporu. Uveren sam, da ćemo udruženim snagama naš narod doista dovesti u lepšu budućnost. Aleksandar.

Naši kraji in ljudje

Zadnji dnevi Vatroslava Jagića

Vatroslav Jagić je mrtev in se popelje doma v Varaždinu na državne stroške. Njegovo delo za slavistiko je ogromno in do danes komaj površno ocenjeno. Kaj pomeni za vse slovanstvo ta izredni mož naravnih darov, energije in dela, bodo povedali šele bodoči zgodovinarji slovanških ved, mi moramo le biti hvaležni manom velikega pokojnika.

Jagić je živel zadnje čase svojega življenja v precej neugodnih denarnih razmerah. Beograjska vlada Jagiću ni izplačevala redno tanijem, ki bi jih učenjak moral prejemati na račun svoje prodane biblioteke. Penzija, katero je prejel kot umirovljeni vseučiliški profesor od dunajske vlade, pa je bila tako skromna, da nikakor ni mogel od nje živeti. Mož, ki je pomagal slovanškemu imenu do tolike slave, si je moral izboljševati svoj gospodarski položaj s čitanjem korekturnih pol. Poleg tega se je Jagić udeleževal še kot eksaminator pri slavističnih rigorozih na dunajski univerzi.

Jagić je živel strogo solidno in jako skromno. Vstajal je rano in ni niti kadil niti pil. Konstitucije je bil trdne in do lanskega leta ni poznal bolezni. Šele lani se ga je prijel nahod, od katerega je trpel do zadnjega. Kljub temu pa se je redno udeleževal sej dunajske akademije in izpitov na vseučilišču še do maja meseca lanskega leta.

Jagić je položila na bolniško postelj pljučnica. Po zaslugi in skrbni negi zdravnikov je mož prestal bolezen prav dobro. Na rekonvalescenco je bil poslan v sanatorij Fürst, ki se nahaja v sedmem okraju na Dunaju. Tu je nenadoma nastopila izprememba: Jagićevu zdravstveno stanje se je proti pričakovanju poslabšalo. Slavistu je najprej začel pešati spomin. Pljuča so sicer ozdravela in srce je utripalo normalno, toda telo je odpovedalo službo. Nastopila je splošna oslabelost, katere posledica je bila smrt.

Zadnje mesece pred smrtjo se je Jagić bavil izključno s spisovanjem spominov. Pisal jih je v splohhrvaščini ter dospel do lista št. 103, nakar ga je božja dekla pokosila.

Jagić je imel veliko število častilcev. Njegove zveze so bile obsežne in so segale globoko v kraje, kjer se je čula znanstvena beseda o slavistiki. Poleg neradne podpore beograjske vlade, ki je obstojala v odkupnini za Jagićevo dragoceno knjižnico, je našega znanstvenika podpirala tudi češka vlada, ki se pri naših knjižnih sinovih čisto bolj zaveda dolžnosti do borpnega bratstva nego Pašićeva porodičarska družina.

bratje na jugu posvetijo čim več pozornosti. Slovenske planine niso človeku, ki jih prvič ugleda, tuje, marveč se mu namah prikupijo. Prav tako je tudi z našim narodom.

Stara korelna vere in zaupanja v našo življensko zmožnost in bodočnost nam je nato pripovedoval zgodbo iz svojega življenja, ki je vredna, da se na tem mestu zabeleži.

Okolu leta 1880. so v srbske kraje, kjer je tedaj G. Nedić učiteljeval na deželi, došli nekateri Slovenci. Po poklicu so bili drvarji; sekali in žagali so orehe za izvoz ter pripravljali pekmez. Prijateljstvo med Slovenci in seljaki na selu se je kmalu utrđilo. Družba se je začela zvečer zbirati in jeli so se razpletati pomenki, v katerih je povzel besedo zdaj ta, zdaj oni. Nekega večera je pripovedoval star srbski seljak sledečo zgodbo: «Rusi, Poljaki, Čehi, Srbi, Hrvati in Slovenci so nekoč bili en narod. Njihova pramati se je zvala Slava, a očetu je bilo ime Slavko. Slava je rodila več let zaporedoma, vsako leto po enega otroka. Najprej je prišel na svet Rus, za njim Poljak in za njim Čeh. Naenkrat pa je Slava nehala roditi. Ostala je brez otrok deset let. Po desetih letih Slava zopet zanosi. Vijejo jo silne bolečine, tako da se je moč Slavko še povsem pripravil na ženino smrt. Po hudih bolečinah Slava porodi trojčke — Srba, Hrvata in Slovenca. Otroci so si bili med seboj tako podobni, da jih niti mati ni mogla razlikovati drugega od drugega. Dogajalo se je zato, da je enega od trojčkov pr dvakrat podojila, dočim je drugi ostal brez mleka. Spoznavši, da bo dojenje pod takimi okoliščinami težko, se mati odloči, da privede vsakemu otroku okolu vratu trak. In privede enemu modrega, drugemu belega, tretjemu rdečega. Tako je, čvo, nastala naša trojčnica.»

G. Nedić se je poleg drugega bavil tudi z dramatikom. Napisal je gledališki komad «Na nizbrdki», v katerem slika nezrelost naivnega naroda, ki pade v krepke izkoriščevalcu židu. Žid daje na obroke obleko, ševlje in druge potrebščine ter odira in pritiska dolžnike tako dolgo, dokler ne zapoje boben in gre imetje dolžnikovo na dražbo. Komadu G. Nedića je bila priznana literarna nagrada iz Kolarčeve zadužbine. L. 1905. in 1906. so igrokaz uprizorili devetkrat zaporedoma v Beogradu v režiji znanega igralca Save Todorovića. G. Nedić bo dal svoj igrokaz na razpolago tudi narodnemu gledališču v Ljubljani.

Srbi dobivajo, kakor vidimo, v Sloveniji najboljše vtise. Zeleti je, da si dobrega imena Slovenci med srbskim narodom z ničemer ne pokvarimo, zlasti ne s cenami. Imeli smo priložnost zadnje dni v tem oziru čuti pritožbe, da cene v nekaterih slučajih prekašajo beograjsko višino, kar nam pač ne izdaja dobrega spričevala z ozirom na tujski promet.

Pridelovanje opija v naši kraljevini

Znano je, da se prideluje v naši kraljevini tudi opij, in sicer v Južni Srbiji. Makedonski mak, iz katerega se pridobiva opij, je različen od navadnega maka, kakor se seje pri nas in kakršnega pridelajo precej v Hrvatski, Slavoniji in v Vojvodini. Makedonski mak je posebne plemenite vrste, je opijumski mak. Zahteva posebno podnebje, in sicer v splošnem toplo; pomladi morajo biti vlažne, mokre, toda tople, poletja pa vroča in suha. Opijumski mak se seje največ kot ozimina, toda zime ne smejo biti premrzle, dobro pa je, ako je nekaj snega, gotovo pa morajo biti precej deževne.

Začetkom maja cvete mak. Tri tedne pozneje, torej preje nego je dozorel, se

makove glavice, ki se še modrikaste barve in v mlečnem stanju, — previdno okrog in okrog narežejo. Najboljše je, ako se narežejo popoldne ali proti večeru; sledečega dopoldneva pa se mlečni sok, ki priteče iz zarez, z nožičem ostrže v posodo. Ta čas je pri vsej kulturi opija najvažnejši; v času, ko se makove glavice («caure») narezujejo, morajo biti dnevi vroči in jasni, a noči tople in oblačne. — brez rose. Ako so noči posebno tople, se s tem jako pomnoži količina soka, ki priteče iz zarez. Za ta delikatni posel pririzavanja je treba precejšnje pazljivosti in okretnosti, da je bera tem večja.

Opijumski sok se mora ostrgati, predno prične solnce krepke sijati, sicer nastane občutna škoda. Opij se potem posuši in posušen prodaja. Sirovi opij vsebuje do 40 odst. vode in tudi več. Kadarkoli mak dobro obrabi, se pridelava na 1 ha okrog 20 kg opija, toda letina je jako različna in se giblje med 10 in 25 kg; odvisna je največ od tega, v kakem času in vremenu se je vršilo pririzovanje.

Opij vsebuje 8 do 16 odst. morfina, kakor je pač podnebje, zemlja in letina sploh. Naš mak iz Južne Srbije je po kvaliteti dokaj dober.

Tri tedne po pririzovanju dozori makovo seme, ki se posuši, se nato zmelje v mlinih in iz tega se izdeluje olje. Z 1 ha se pridelava povprečno 400 do 500 kg semena. To olje (sejtin, šarlagan) služi v naših južnih krajih namesto masti, odpadki pri stiskanju pa za živinsko krmo. Makova stebelca se porabljajo izključno za kurjavo.

Gojenje maka se je preneslo iz Male Azije v Makedonijo šele pred kakimi 70 leti; danes je vdomačeno po vseh nizko ležečih kotlinah od Skoplja in Kumanova do Djevdjelije in pa okrog Prilepa; največ maka pridelava Tikveš. Leta 1920. je znašal ves pridelek opija (afijon) 6800 centov, leta 1921. pa 7800 centov.

Statistika našega poštnega prometa

Minister pošte in brzojava G. Veija Vukičević je podal te dni novinarjem zanimive podatke o delu v svojem resortu. Statistični podatki o poštnem prometu v prvih treh letih po osvoboditvi jasno kažejo, da se poštni promet popravlja in razvija. Poštni promet v letu 1919. je bil nastopal: V notranjem prometu je bilo predanih 10.843.190 navadnih pism, a v mednarodnem 4.241 tisoč 392. priporočenih pism 6.094.345, a vrednost poštnih nakaznic je znašala 29 milijonov dinarjev. V letu 1920. je bilo predanih navadnih pism v notranjem prometu 46.729.239, a v mednarodnem 29 milijonov, priporočenih pism 10 milijonov 314.414, vrednost nakaznic je znašala 239 milijonov. Stanje v letu 1921. je bilo sledeče: navadnih pism je bilo predanih 151.749.192, priporočenih 12 milijonov 320.308, paketov 1.050.574, denarnih pism 385.885, vrednost nakaznic je znašala 105.328.963 dinarjev. Ta statistika za leto 1921. se nanaša na notranji promet. V mednarodnem pogledu je bil promet sledeči: iz naše države je bilo poslanih navadnih pism 36.331.455, priporočenih 3.155.055, navadnih paketov 40.350, a vrednostnih paketov 42.240. Iz inozemstva je dospel v našo državo navadnih pism 31.880.190, priporočenih 351.180 in 23.525 vrednostnih paketov. Statistični podatki za prešlo leto še niso zbrani.

Brzojavna mreža je po pokrajinah tako razdeljena: V Srbiji pride na 1 kvadratni kilometer 156 metrov brzojavne žice, v Črni gori 186, v Vojvodini 361, v Bosni 164, na Hrvatskem 329, v Sloveniji 297, v Dalmaciji 379 metrov. V pogledu telefonskega omrežja je položaj sledeči: od interurbanega omrežja pride na kvadratni kilometer v Srbiji 186 m telefonske žice, v Črni gori 77, Vojvodini 667, Bosni 144, Hrvatski 346, Sloveniji

245, Dalmaciji 130. Lokalno telefonsko omrežje je razdeljeno takole: na kvadratni kilometer pride v Srbiji 88.50 m, Črni gori 4.4, Vojvodini 358, Bosni 37.5, Hrvatski 248, Sloveniji 132, Dalmaciji 39 metrov. Telefonska mreža bo v kratkem pojačena. Ena najboljših prog bo Beograd-Djevdjelija, ki je že gotova do Leskoveca in bo še letos dograjena do Skoplja. Druga prog bo Beograd-Bukarešta-tretja Beograd-Mostar-Cetinje. V gradnji je tudi prog Beograd-Ljubljana, ki

bo v najkrajšem času dovršena. Ta prog bo omogočila direktno zvezo Beograda z Dunajem, Trstom in Milanom. Dve telefonska prog bosta vezali Beograd preko Subotice s Pešto, Bratislavo in Prago. Ministrstvo namerava zgraditi tudi nekaj brezžičnih postaj.

Ministrstvo pošte je prejelo na račun reparacij do sedaj 40 velikih avtomobilov za prevoz pošte, od teh jih je dobila Dalmacija 9, Bosna 6, Hrvatska 8. Največje število jih je dobila Orna gora.

Socijalna politika

K kolonizaciji Južne Srbije

Ministrstvo za agrarno reformo je pred nedavnim publiciralo nekaj podatkov o dosednji kolonizaciji Južne Srbije. Iz tega poročila pa je razvidno, da je naseljevanje Južne Srbije dosedaj razmeroma jako malo napredovalo, kajti v cellem se je naselilo na jugu le 4728 družin, kar predstavlja, ako računamo povprečno družino po pet oseb 23.640 oseb. Da je to število nizko, je gotovo; kot glavne ovire navajajo: strah pred komitaci, slabo upravo in partizanstvo ter nepoznavanje razmer pri ljudeh, ki bi se sicer tam naselili.

Ker uvidevamo zelo velik pomen kolonizacije bodisi s političnega kakor tudi z gospodarskega in socijalnega stališča, smo se že ponovno bavili s tem problemom. Osvetlimo naj ga še z nekaterih strani.

Da kolonizacija doslej ni bolj napredovala, temu so nikakor ni čuditi. Še več, tega niti ni obžalovati. Kajti boljše je, da se izvede naselitev v takih razmerah, ki omogočijo kolonijam uspevanje, nego da se ljudje s prehitrim, preslabo pripravljenim delom spravljajo v stisko. Prvo je, da neha komitaska nevarnost, da bo kolonist svojega življenja varen, vse drugo pride samo od sebe.

Da bo kolonizacija pozneje zavzela še jako veliko razmerje, o tem ni dvoma. Ze danes pa se nam je bavit s problemom, kako se bodo že obstoječe naselbine držale napram staremu prebivalstvu. Potrebno je, da v nacionalnem oziru novodošli vplivajo na starince in jih potegnejo za seboj. Toda skušnja kaže, da se slične kolonije čisto vstopo v staro prebivalstvo, zlasti če jih ne loči vera. Taka nevarnost bi obstojala osobito tamkaj, kjer bi se kolonisti naselili le v manjšem številu in med starince. K sreči je pri nas položaj še razmeroma jako ugoden, ker tudi razlike niso velike; vendar prezreti se ta možnost vendarlo ne bo smela.

V beograjskih listih čitamo interesantne učinke dosedanjega sožitja kolonistov in starincev. Slednji se že uravnava jo po naselnih, prezidavajo svoje borbne kočje po njihovem vzgledu, rabijo že boljše orodje, skratka posnemajo vzgled naprednejših došlecev. Poroča se z nekaterih krajev na Otvem polju, da prihajajo prošnje na oblastva, da bi poslala v njihove vasi po nekaj kolonistov, ki bi jim bili nekaki učitelji.

Dalje je važno še eno. Država namerava zgraditi tvornico za tobak v Velezu. Taka namera je jako umestna in le zeleti je, da bi jej sledilo dejanje in temu še več sličnih. Kajti jako potrebno je, da dobijo tudi mesta na jugu nekaj industrije. Industrija bo pritegnila nase delavstvo in to ne le domače, marveč tudi iz severnih pokrajin, ki bodo dali nov značaj mestom in tvorili protiutež proti muslimanskemu in ako bi bilo kje potreba, tudi proti bugarskemu življu. Tudi te vrste kolonizacija je potrebna.

Prostovoljno zavarovanje sezonskih delavcev v času brezposelnosti. Da se sezonskim delavcem v mrtni sezoni omogoči prostovoljno podaljšanje zavarovanja zopet bolezni, je minister za soc. politiko izdal posebno naredbo, katere

splošne predpise o prostovoljnem zavarovanju v znatni meri olajša in daje tako brezposelnim delavcem priliko in možnost, da se za čas brezposelnosti prostovoljno zavarujejo. Prostovoljno zavarovanje je treba priglasiti pri pristojnem okrožnem uradu za zavarovanje delavcev, in sicer najkasneje v teku 4 tednov po prenehanju obveznega zavarovanja. To prostovoljno zavarovanje se dovoljuje brez predhodne zdravniške preiskave in brez ozira na starost. Pravico na pomoč v bolezni se doseže takoj v trenutku, ko je bil vplačan prvi prispevek. Prispevke je treba plačevati mesečno vnaprej in znašajo mesečno 10.80 Din. V slučaju bolezni ima tako prostovoljno zavarovani član in člani njegove rodilne pravico na brezplačno zdravniško pomoč, zdravlila, zdravljenje v bolnici in babisko pomoč. O prijavih odloča ravateljstvo, odnosno predsedništvo okrožnega urada, proti katerega odločbam je v roku 8 dni pritožba dopustna na osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu. Prvi prispevek je plačati v teku 8 dni od dneva dostavitve odloka o sprejemu v prostovoljno zavarovanje. Ta naredba je silne važnosti. Zlasti za stavbinske delavce, katerim vedno bolj grozi nevarnost brezposelnosti in z njo vezanih drugih socialnih kriz.

Fedor Mikić: Naše alkoholno gospodarstvo. Medic. Mikić, ki se je posvetil proučevanju najstrupenejšega našega narodnega zla alkoholizma, je napisal brošuro s podrobno statistiko pijančevanja ter njegovih materialnih in moralnih žrtev, ki jih med našimi sloji dnevno terja alkohol. Brošura obsega 64 strani, pisana je v poljudno-znanstvenem stilu, ki ga niti ne motijo preveč nekatere očitnejše slovniške napake, ne večerši nekaj tiskovnih pomet. Naj sledi dobremu namenu dobra volja vseh, ki jih z gnjevnim vjezda pogubna rana na našem narodnem organizmu. Brošurica, ki v skromnem okviru obsega presenetljivo dosti znanstvenih in statističnih podatkov, bo posebno dobrodošla izobraževalnim družtvom in podincev za španje predavateljskega materiala. Izšla je v samozaložbi in se s ceno 3 Din naroča pri avtorju: Gregorčičeva ulica 3, Celje.

Priporočamo knjigo

Dr. Jos. Tičar

Nalezljive bolezni.

Opisi važnih nalezljivih bolezni z navodili za nego bolnikov.

S slikami

Cena s poštnino vred 20 Din 50 p;

Naroča se pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Prešernova ulica 54.

Joža Keršmanc:

Močeradi

... Vsega tega so bili krivi močeradi, samo močeradi!...

Kumaj je stopila zjutraj iz hiše in se podala na pot skozi gozd, ki se je razprostiral med vasjo in trgovom, so jo pričeli srečavati. Kakor umiti v jutranji rosi so svetli in žoltoprogasti kobacali proko pota. Nekateri čokati, neokretni, drugi podolgovati, jeguljasto gibčni. Vsem pa se je nekam mudilo — kobacali so naglo, naglo...

Najprvo se jim je smejala in jih potrdjavljala: «Dobro jutro, boterčki!... Kam pa, čam tako urno?»

Ko pa se je privajal izpod grmičja nenavadno svetel in žareč progasti «boterček» star in naguban, ter se v svoji naglici prevrnil prav pred njo, pred njenimi rumenimi čolnicami, je gospodična Irma prestrašena obstala in skoraj zakričala.

«Moj Bog, to nekaj pomeni! Slabo znamenje!»

Spreletelo jo je hladno po životu in strela je v prevračajočega se močerada na tleh s presenečenimi očmi, potem pa se je spustila v tek skozi gozd, da so pred njenim širokim svetlim slamnim klobom vervečke zbegene smukale z veje na vejo in so plahutaje odletavale s smrekovih vršičkov v globino gozda zametno črni kosi...

Šele zunaj gozda si je odpohila na mahu, briščoč si oznožena lica s svojim

belim robcem. Pred njo se je lesketala v solncu zelena dolina, sredi doline pa se je smehljaj izza visokih topolov in dišečih lip trg, kamor je bila gospodična Irma povabljena.

Sinoči, ko je deževalo in je bila gospodična Irma na obisku pri svoji prijateljici Olgi, s katero sta študirali skupaj v mestu, se je mimogrede ustavil na njenem domu gospod Janez, povprašal po njej in pustil za njo na mizi vizitko, kamor je pod svojim imenom napisal, da jo srčno pozdravlja in da naj ga danes na vsak način obišče v trgu, ker mora z njo govoriti osebno...

Pravzaprav gospodična Irma sama ni vedela, zakaj je povabljena. Tako zagodnetno je pisal gospod Janez... Kaj hoče od nje, zakaj jo vabi v trg? Ali zato, ker je prišla pravkar iz mesta in bi on rad videl, če je še takšna, kakor je bila pred letom, ko je plesala z njim na tisti veliki narodni veselici — boječa, zardevajoča pri vsakem nlegovem pogledu? In ker je navsezadnje pobegnila od njega, dasiravno jo je kasno zvečer, utrujeno od plesanja, tako sladko vabil s seboj na sprehod, v tisti senčni gaj nad trgovom?...

«O Janez, ti nekaj nameravaš...» je zamisljena vstala gospodična Irma z mahu in krenila proti trgu. «Ali motiš se, Janez, če misliš, da te ne poznam. Ti si velik falot, Janez! Bil si falot že takrat, ko sva pasla skupaj ovce in koze na hribu, še večji falot si danes, ko si gospod!»

Stopila je v trg in komaj je zavila za prvimi hišami, za je ugledala. Ze od da-

leč ji je mahal z roko v pozdrav in ji hitel vesel in smehljajoč naproti.

«Samo da ste prišli, gospodična Irma, samo da ste se odzvali mojemu vabilu!» Stiskal ji je roko in se smejal široko, zveneče.

Ona pa je zardela in povesila oči proti njegovim žarečim obrazom, pred njegovimi žgočimi pogledi.

«Ne vikaj me, Janez, saj sva vendar stara znanca — skupaj sva hodila v ljudsko šolo, skupaj sva pasla ovce in koze...»

«Tisto je že res, gospodična Irma...» se je gromko posmejaj, poigravaje se s svojo srebrnookovano palčko. «Torej — kako pa kaj drugače, Irma? Zrasla si, zrastle... in... kakšna krasotala...»

Ogledal jo je mežikaje in mlaskaje z jezikom, gospodična Irma pa je postala v obraz rdeča kakor mak.

Tudi ti si se spremenil v tem letu, odkar se nisva videla, Janez!»

«Misliš?» je polzel s pogledom od njegove oblega obramja preko njenih polnih prsi. «Mnogo se je spremenilo v tem času, mnogo... Lani sem bil še hlapec, letos sem gospod.»

«Kaj se je zgodilo?» je radovedno vprašala.

«Zadel sem terno!»

«Čestitam!»

«In sem pustil službo in hlapčevstvo in si kupil hišo. Samo pijem še in plesam tango in foxtroit, zabavam... in tako sem vesel, da mi ni treba več brskati po tistih zaprašenih aktih... Danes sem gospod. Vse, kar leze lno gre, se mi odkriva in klanja do tal...»

«Šarmantno!» je vzkliknila in ga pogledala, prvič, občudovaje in z zavistjo. «Plešeš tango in foxtroit...»

«In vse moderne plesse, kolikor jih je na svetu!» je dokončal njen stavek, med tem ko sta obstala pred lično pisano vilo koncem trga. «Tu sem pa doma, dušica moja — to je moj dom...»

In jo je potisnil čez prag v široko svetlo vežo.

«Ali...» se je branila gospodična Irma in se ozirala.

«Nič, nič!» je zapri za njo vrata in jo naglo objel. «Kakšen otrok pa si vendar Irma!... Danes si moj gost... zato sem te pa povabil...»

«Ali...» se je še vedno branila gospodična Irma, ko sta vstopila v razkošno opremljeno sobo s težkimi perzijskimi preprogami, vijoličastimi zastori in mehkiimi naslonjači. «Prišla sem samo, da...»

Posadil jo je na stol ob mizi in sedel nasproti njej.

«Prišla si, da se pogovoriva o tistih davnih časih, ko sva še skupaj pasla ovce in koze tam gori na hribu.»

Prinesel je od nekd steklenico iskrenčega se vina in dva kozarca ter točil.

«Pa pij! Na tvoje zdravje, srček!»

Nekoliko jezna je bila nanj, ker je bil tako poreden, vendar je dvignila kozarec.

«In na tvoje, Janez!» in sta trčila in izpila.

Primaknil je stol bliže k njej in ji ovil desnico okrog pasu. «Irma, ali me imaš kaj rada?» Molčala je.

«Če me imaš kaj rada, sem te vprašal!» jo je stisnil k sebi.

Še vedno je molčala, ustne pa so ji drhtele in prsi so se ji burno dvigale.

«Zakaj ne govoriš, dušica?... Ali ne veš, da te imam jaz rad!»

Takrat se je zgodilo nekaj nepričakovanega za gospoda Janeza: gospodična Irma je glasno zahtela in se ga oklenila z obema rokama.

«Rada te imam, Janez, rada, rada...»

Kakor otroka jo je dvignil s stola in jo zanjčkal v naročju sredi sobe.

«Hopala, punčka moja!»

Ko se je gospodična Irma prebudila, je videla, da leži na divanu. Glava ji je bila težka, in ko je stopila proti oknu, se je opotekla kakor pljuna. Nad trgovom pod zlatimi pasovi večerne zarje, je dihal večer. Gospoda Janeza ni bilo nikjer več...

Gospodična Irma si je naglo posadila na glavo slamniki, odprla vrata in hitela na cesto. In je bežala iz trga, bežala proti domu... Kakor da beži iz ječe... in je jokala vso pot... Nenadoma se je domislila močeradov, tistih ljubeznivih žoltoprogastih «boterčkov», znanilcev vsega zla, ki so jo zjutraj prvi srečavali v gozdu. In v enem samem trenutku so se ji posušile solze na licih — umirjena, s smehljajočim nedolžnim obrazom se je vračala v zavetje domačih jablan.

Ali je ona kriva?

Močeradi so krivi, samo močeradi!

Gospodarstvo

Zavarovanje posevkov in plodov proti toči

Narodna skupščina je v zadnjem zasedanju v resnici »na brzu roku« razpravljala in sprejela zakon o zavarovanju posevkov in plodov proti škodi od toče ali »od grada«, kakor pravijo Srbi.

Glavne določbe zakona so: V vsaki oblasti se osnuje zavod za zavarovanje proti toči. Po več oblasti more osnovati skupen zavod. Zavod more biti organiziran po združnem principu ali kot delniška družba. Glavno vodstvo cele akcije je v rokah posebnega stalnega oblastnega odbora, ki se mora v to svrhu ustanoviti. Sredstva: 1.) premije, 2.) državna podpora, 3.) podpore iz oblastnega proračuna. Ti denarji se porabljajo za kritje radi toče nastalih škod, a osebe se mora plačati iz oblastnega samopravnega proračuna. Zavarovati se morejo žita, turščica, ajda, repa, konoplje, lan, krompir, fižol, vrtni posevki, vinogradi, sadovnjaki, duhan. Hmelj se v zakonu ne navaja. V zavarovanje je vzeta tudi slama. Zavarovanje je neobvezno. Oblastna skupščina vsako leto določi, koliko se bo plačevalo za posredno razrede posevkov in plodov na hektar in na prijavljeno vrednost prinosov. Prijave za zavarovanje se morejo izročiti zavarovalnemu zavodu do 1. maja. V prijavi je povedati: 1.) velikost zavarovanja zemljišča, 2.) posevki in 3.) vrednost, za katero se želi zavarovati; prijavljena vrednost stvarne ne sme presegati. Sledijo odredbe o cenitvi škode: cenilca pošlje oblastni odbor, njemu se pridruži dva zastopnika, katere izbere občinski odbor z žrebom, a imata pravico pisмено kritizirati delo cenilca. Ako oškodovanec s cenitvijo ni zadovoljen, mora oblastni odbor na pritožbo odrediti novo širšo komisijo strokovnjakov. Če nova komisija potrdi prvo cenitev, tedaj plača oškodovanec stroške te komisije. Odkodnina se daje, kakor je škoda cenjena. Ako je cenjena višje, nego je o priliki zavarovanja prijavljena vrednost posevkov, tedaj se odkodnina plača sorazmerno s prijavljeno in zavarovano vrednostjo. Ministrstvo za poljedelstvo in vode osnuje fond v znesku 100 milijonov dinarjev za podpiranje oblastnih zavarovalnih zavodov. V isto svrbo se tam osnuje še posebni rezervni fond. Ako bi v katerem letu škoda bila toliko, da je ne morejo pokriti niti fondi oblastnega zavoda, niti oni ministrstva, tedaj se odkodnina temu primerno zniža. V prehodnih naredbah je predvideno, da more finančni minister okroglo 60 milijonov dinarjev porabiti za podporo onim, ki so tekom letošnjega leta oškodovani od toče in so lani trpeli radi suše.

To je v kratkem vsebina tega zakona. Kritika, ki se je čula v parlamentu in doslej v javnosti, je nepopoljna za zakonodavca. Akcija za pomoč proti škodi od toče je nujna, zakonodavec pa prepusti celo delo oblastem, ki jih še vobče ni. Osebiti ni oblastnih skupščin, ki imajo dovoljevati za to akcijo znatne zneske in sestavljati oblastni stalni odbor. Druga temeljna napaka je, da se je usvojil decentralistični princip. Kdor je kolektivan pogledal v literaturo o zavarovanju proti toči, je povsod pri objektivnih materialno in osebnostno nezainteresiranih poročevalcih našel, da bodi teritorij za tako zavarovalno akcijo šim največji, torej cela država, da se s tem riziko zmanjša. Razen tega teorija zahteva obvezno zavarovanje. So kraji, ki vedno trpe od toče, so kraji, kjer je toča redka in tudi taki, kjer je sploh ni. Pri neobveznem zavarovanju se bodo poslužili samo oni, ki stalno trpe radi toče. To se pravi, da bodo v glavnem sami plačevali ono, kar se jim na odkodnini povrne. Zneski oblastnega in državnega proračuna bodo menda jedva pokrivali režijo. Osebitno eminentna agrarna država ima interes, da vsaj vsi kmetovalci sodelujejo

pri tej akciji in bi za nje zavarovanje moralo biti obvezno.

Posebno ostro kritiko zasluži minister za poljedelstvo, ker, kakor njegov zakon dokazuje, ni smatral za potrebno zaslišati pri sestavljanju zakona kmetijske strokovne organizacije in proučiti zavarovanje proti toči v onih državah, kjer se je doslej na tem polju mnogo delalo. Nemčija ima tu že 150letno izkušnjo z vsemi načini: Zadržuje zavarovalnice, delniške zavarovalnice, državna zavarovalnica (Bavarsko), obvezno in neobvezno zavarovanje. Samo bi trebalo malo dobre volje, pa bi se moglo v Nemčiji, ki je na tem polju doslej največ delala, najti materiala dovolj za bolji zakon, nego je skrpučalo, ki smo ga dobili od g. ministra za poljedelstvo. Treba še omeniti, da je kmetijski svet (poljoprivredni svet), ki obstoji pri imenovanem ministrstvu in šteje 30, predvsem od kmetijskih strokovnih organizacij delegiranih članov, leta 1921, izdelal lepi načrt zakona za zavarovanje proti toči po načelu obveznosti in centralizacije z državnim zakonom na čelu. G. Marko Trifković seveda ni smatral za potrebno, da vzame ta načrt v roke. Dovolj karakteristično je to, da niti načelniki ministrstva za poljedelstvo niso soglašali s Trifkovičevim načrtom.

Naše je prepričanje, da ostane zakon na papirju, v kolikor ga ne bodo sebično izkoristile kake delniške družbe, ki uživajo posebne simpatije vlade. Kmet od tega koristi ne bo imel in tako bodo še vnaprej vsako leto iz vseh krajev države romale v Beograd prošnje onih, ki jih oškoduje toča, toda pomoči ne bo, dokler se cela akcija ne postavi na zdravo in pametno podlago.

Tržna poročila

Novosadska blagovna borza (10. t. m.) Pšenica: baška, 79 kg, 2 odst., 1 vagon 345; baška, 79 — 80 kg, 2 odst., duplikat kasa, 3 vagona 350; baška, 79 — 80 kg, pariteta Senta, 7 vagonov 347.5; baška, 80 kg, 1 — 2 odst., 4 vagona 347.5; baška, 78 — 79 kg, 2 odstotka, 1 vagon 350; banatska, 80 kg, 2 odst., duplikat kasa, pariteta Senta, 2 vagona 350; srbijanska, 79 — 80 kg, 2 — 3 odst. duplikat kasa, pariteta Beograd, 15 vagonov 320 — 327. Ječmen: baški, 65 — 66 kg, 2 vagona 285; baški 66 — 67 kg, ponudba 282.5; srbijanski, Beograd, povpraševanje 270. Oves: baški, ponudba 287.5, povpraševanje 275; baški, duplikat kasa, 2 vagona, 285; sremski, ponudba 285; bosanski, duplikat kasa, 3 vagona 287.5. Turščica: baška, duplikat kasa, 1 vagon 270; baška, okrogla, 1 vagon 280. Moka: »0« baška, 1 vagon 575; »0«, duplikat kasa, 2 vagona 580; »6«, 1 vagon 425; »0«, sremska, 2 vagona 590. Tendencija nestalna.

Beogradska blagovna borza (10. t. m.) Pšenica: 78 — 79 kg, 2 — 3 odst., pariteta Beograd, promptno, ponudba 320, povpraševanje 310; 78 — 79 kg, 2 — 3 odst., franko Biljevi, ponudba 317.5. Turščica: franko Smederevo, 3 — 4 odst., ponudba 290. Ječmen: franko Beograd, promptno, ponudba 295, povpraševanje 280. Moka: banatski tip »0« gg, franko Beograd, promptno, ponudba 600; banatski tip »4«, po vzorcu, franko Beograd, ponudba 550. Fižol: beli, rešetani, novi, franko Beograd, povpraševanje 380. Češnje: garnitura za oktober, šlep Sabac ali Zabržje, povpraševanje 400. Otrubi: franko Beograd, promptno, ponudba 160. V današnjih tečajih ni bilo posebne spremembe. Zanimanje za pšenico.

Zagrebski žitni trg (10. t. m.) Postavno vojvodinska postaja notirajo: pšenica (78 — 79 kg) 350 — 360, turščica žolta 275 — 285, ječmen za pivovarne 290 — 305, za krmo 270 — 280, oves 280 — 295, moka »0« 585 — 600, »2« 560 — 585, »5« 535 — 560, za krmo 170 — 200, otrubi drobni 150 — 155. Tendencija mirna nestalna.

— Obrtniški shod ob priliki velikega sejma v Ljubljani. Dne 8. septembra ob 10. dopoldne se vrli v dvorani Kazine obrtniški shod, ki ga sklicuje Deželna zveza obrtnih združenj. Obrtnivalci se bodo važna obrtniška zadevajoča vprašanja.

— Demanti vesti o pogajanjih glede posojila v Angliji. Finančno ministarstvo izjavlja, da ni dalo nikomur pooblaščenja za vodenje pogajanj o kakem posojilu v Angliji.

— Zahteve vojvodinskih trgovcev. Iz Novega Sada poročajo: Finančni minister dr. Stojadinović se je nahajal te dni v Pančevu, kjer je sprejel deputacijo tamnoških trgovcev. Trgovci so mu razložili potrebo znižanja carin na moko in žito ter potrebo ureditve železniškega prometa. Minister je obljubil, da bo te predloge proučil.

— Nova organizacija v generalni direkciji posrednih davkov. Iz Beograda poročajo: Finančni minister je podpisal rešenje, s katerim se v generalni direkciji posrednih davkov izvršuje nova organizacija oddeljenj in odsekov. Mesto štirih bodo tri oddeljenja, a mesto deset odsekov jih bo pet. Reducirani se bo tudi uradništvo.

— Razgovori o južni železnici. Z Dunaja poročajo: V zadnjih dneh se je vršilo več razgovorov zastopnikov južne železnice z generalnim komisarjem dr. Zimmermannom in so se zastopniki trudili razpršiti pomisleke generalnega komisarja glede finančnih posledic dogovora za Avstrijo. Razgovori še niso končani. Italijanski delegati bodo o poteku teh razgovorov obvestili svojo vlado. Obenem s temi posvetovanji so se vršile na Dunaju tudi seje upravnega sveta Južne železnice. Na njih je predsednik dr. Fall poročal o položaju, ki je nastal zaradi ugovora generalnega komisarja ter je izrazil nado, da se bo vprašanje rešilo sprejemljivo za družbo in Avstrijo in da bo končno sledila ratifikacija sporazuma. Gotove izvršilne določbe k v Rimu sklenjenemu akordu naj bi osigurale avstrijske interese. Avstrijska in madžarska sekijska reparacijska komisija sta na svoji seji dne 21. julija soglasno sklenili priporočiti komisiji sprejem akorda pod pridržkom privoljenja avstrijske kontrolne komisije. Reparacijska komisija s tem predlogom soglašala. Od drugih držav, ki so zainteresirane pri južni železnici, je predlog v Madžarski dotično komisijo pasiral in plenum ga bo najbrže v nekaj dneh sprejel. Tudi v Jugoslaviji in Italiji ne bo težko. Ako dogovor v Avstriji do konca avgusta ne bo sprejet, se bo zahtevalo podaljšanje »regime provisoire« do konca septembra.

— Hidrotehnična vprašanja v Banatu. Iz Beograda poročajo: Madžarska vlada je predlagala naši vladi, da bi se regulirala potom skupnih razgovorov med našo državo, Madžarsko in Rumunsko vsa hidrotehnična vprašanja, ki tangirajo interese teh treh držav.

— Mrtvilo na vojvodinskem blagovnem trgu. Na vojvodinskih trgih vlada veliko mrtvilo, ker producenti zadržujejo blago, češ, da cene poljskih izdelkov ne stoji v razmerju z tečajem dinarja in s stroški, ki jih imajo producenti pri obdelovanju zemlje. Ker je naša žetev dobra, bo ta rezerviranost morala pomehati, zlasti ker imajo tudi sosedne države dobro letino.

— Poset ministrov na novosadski razstavi. Iz Beograda poročajo, da bosta novosadsko izložbo posetila prometni in finančni minister.

— Podjetje za gradnjo poljskih železnic. Trgovinsko ministarstvo je izdalo dovoljenje za ustanovitev d. d. pod imenom »Kolosjek«. Družba se bo bavila s stavbotehničnimi deli in posebno z gradnjo poljskih, gozdnih in industrijskih železnic. Osnovna glavnica podjetja znaša 2 milijona dinarjev.

— Zastopstva inozemskih tvrdk. Več svetovnoznanih tvrdk išče v naši državi zastopstva zmožna domača podjetja, in sicer: 1.) zastopstvo za veliko češko strojno tovarno in livarno, 2.) zastopstvo

za galanterijsko blago, 3.) za oro (Schwarzwalder), 4.) za papir in papirne izdelke, 5.) za Minimax-aparate, 6.) za kavo, 7.) za kemikalije, 8.) za vina »Zilavko« in »blatino«. Tvrdke, ki se zanjajo za navedena zastopstva, naj se obrnejo na Prvo jugoslovansko-češko mednarodno transportno d. d. »Cochoslavia«, Ljubljana, Sodna ulica št. 3, kjer dobijo potrebne informacije.

— Poštnočekovni promet čekovnih uradov v Zagrebu in Ljubljani ter pošne hranilnice v Sarajevu je znašal maja t. l. 2.128.563.483 Din; od tega so znašala vplačila 1.074.786.370 Din, izplačila pa 1.053.777.113 Din.

— Francoski kapital v Rumuniji. Rumunske tvornice cementa »Furda« je ku-

pila neka francoska skupina za 80 milj. junov lejev.

— Zlati carinski nadavek v Nemčiji znaša od 15. do vključno 17. avgusta 42.579.900 odst.

— 43 milijonov nemških mark v obtoku. V zadnjem tednu julija je urasel obtok bankovcev v Nemčiji za 11.706 milijard na 43.594 milijard mark.

— Norveška trgovinska bilanca. Po norveških uradnih podatkih je znašal uvoz v Norveško v letu 1922, vrednos 1299 milijonov norveških kron, a izvoz 729 milijonov norveških kron. Prava trgovinske bilance znašajo torej 570 milijonov proti 805 milijonom norveških kron v letu 1921.

Iz življenja in sveta

Počitnice ameriških otrok

V Ameriki je nekaj popolnoma navadnega, da grede ljudje poleti za teden ali par tednov na deželo, da se sredi narave odpočijejo od svojega dela in pozabijo za nekaj časa na trpko borbo za obstanek. Vsak si izbere letovišče, kakršno mu dovoljujejo sredstva. Otroci komaj čakajo na svršetek šolskega leta in se razgovarjajo med seboj, kam kdo pojde na počitnice. V milijonih družin se pretresa velevažno vprašanje, kam naj se letos gre — na farmo, ob morje, ob jezero itd. Vsakdo se raduje spremembe okolja.

Zalibog, v mnogih mestih in naselbinah žive milijoni družin, ki ne pretrpajo vprašanja letovišča. Za njihove otroke konec šolskega leta ne pomenja ničesar drugega kot še večjo nadlogo.

Počitnice ne osrečujejo teh družin; za njihovo dečo one ne pomenjajo priložnosti, da se duševno in telesno osvežijo, ojačajo in pripravijo za prihodnje šolanje v jeseni. Počitnice za nje pomenjajo, da njihov štrinajstletni ali ostavija šolo dodobra, tudi če je dovršil le šest razredov — in dostikrat še teh ne, in glej, nov delavec-otrok se priključi milijonom nedeletnih delavcev v Združenih državah.

Na tisoče šolske dece prodaja za časa počitnic časopise po ulicah ali dela doma na tovarniških izdelkih — izgotavlja perilo, plete umetne cvetlice, priljublja kartone, nanizuje korale. Velika večina te dece dela pozno v noč.

Zadovoljne in brezskrbne družine, ki potujejo tekom počitnic imajo polno priliko, da vidijo, da počitnice za mnogo otrok ne pomenjajo počitka in razvedrila, kajti od vsakega tučata otrok v Združenih državah je po eden delavec.

Ako vas za časa počitnic vodi pot čez pennsylvanijsko okrožje trdega premoga, boste videli dečke, zaposlene kot »breakers« ali celo kot »trappers«, ko prihajajo na površje iz svojega dela globoko dol v jami, ali dečke od 13 do 14 let, ki so polnovredni premogarji. Ako pa vas pot vodi čez Michigan ali Colorado ali mnoge druge države, boste lahko iz vlaka opazovali velike poljane sladkorne pese, na katerih delajo cele družine skupaj z otroci od 8 do 10 let. Skrčene noge in bolečine na hrbtu so posledica takega dela, in otroci so toliko utrujeni, da niti sedeti ne morejo, marveč grede zvečer zmučeni in lačni spat. Nadalje imamo dečke in deklice v bombaževih mlinih in poljih na Jugu — trgajo jagod in deco na farmah Sredozapada. Za delo te vrste ni nikake omejitve delovne dobe.

Počitnice za to dečo značijo isto, kar so značile za Hamlin Garlanda, ko je opisoval svoja otroška leta na farmi: »Orati ves dan kot hlapec — to ni majhno hišno delo — to je delo.« Za to dečo solnce leze počasi preko neba, kot je rekel Garland. »Lačni so ob 9. in sestradni ob 10. in potem kot da je solnce obtičalo na enem mestu.«

Otroško delo premožnim otrokom kvirira počitnice. Kar je še hušje, so posledice otroškega dela nezadostno šolanje, nezadostno zdravje; otroci ostanejo telesno

in duševno nerazviti. Kako naj potaki otroci postanejo zdravi in napredni državljani?

Naši nebeški sosedi

Steza našega zlatega solca se sedaj že znatno nagiblje k nebeškemu ekvatorju. Posledica temu je, da je podnevna višina solca od dneva do dneva manjša — dnevi postajajo krajši. Bližamo se je seni.

Zanimiv je v tej dobi pogled v naš bližnji vesolje. V neskončnem svetovnem prostoru se je na nekem mestu nastanilo naše solnce s svojimi osmimi planeti. Ta mala kolonija nebeških teles zavzema krog trideset nebeških metrov (en nebeški meter je daljšava solca od zemlje, to je približno stoinpetdeset milijonov kilometrov) v polumeru s solncem v središču. Naša zemlja je tretji svet v tej rodbini po daljavi od solca.

Cudovito je urejena ta rodbina: točna izgrajena vesmirska vrtilka, ki se vedno suče po stalnih pravilih. Solnce ni njegova rodbina — to je za nas »bližnji vesolje«. Izmed te rodbine se vidita v tekočem mesecu avgusta na večernem nebu, koj ko zatone solnce, samo planeta Jupiter in Saturn. Prvi je v ozvezdju Tehtnice in pozorni opazovalec neba bo opazil, kako se Jupiter v mesecu avgusta vedno bolj približuje zvezdi Alfa ter se 1. septembra nahaja tik nje. Ta Goljat med rodbino našega solca, ki je 1318-krat večji kakor naša zemlja, ostaja meseca avgusta nad horizontom skoraj do 23. ure; koncem meseca pa zahaja že ob 21. uri. Opaža se na zapadnem nebu kot najsvetlejša zvezda, ki se prva pojavlja v zgodnjem mraku.

Desno od Jupitra, v ozvezdju Devica, in še nižje na nebu stoji planet Saturn (703krat večji kakor naša zemlja), ki zahaja sedaj okoli 21. ure. Planet Jupiter s svojimi štirimi večjimi meseci in Saturn s svojim krasnim krogom sta dva zelo zanimiva objekta za opazovanje s daljnogledom. Ostali planeti: Merkur, Venus in Mars se v tem mesecu ne vidijo. Planet Uran se zaradi njegove velike oddaljenosti od nas s prostim očesom ne vidi. Čeravno je 59krat večji od zemlje, Mesec, zvesti spremljevalec zemlje, potuje od dneva do dneva hitro od zapada na vzhod ter vzhaja radi tega vsak dan skoraj trideset ure pozneje ter izgublja vedno več od svoje svetle plošče. Hitro se približuje solncu in že dne 12. avgusta opoldne ga doseže v ozvezdju Leva ter zahaja obenem s solncem kot mlaj vsled česar ga ne vidimo. Za dva dni pozneje ga zapazi na zapadnem nebu v zgodnjem mraku po zatonu solca v ozvezdju Leva, kjer kot ozek srp zaide že ob 20. uri. Dne 19. avgusta je mesec že na pol razsvetljen (prvi krajec), 26. avgusta pa je razsvetljena že cela njegova plošča (šip). Zadnjega avgusta vzhaja ob 21. uri in nam sveti pomirno celo noč.

Ker je mesec oddaljen od nas samo 2,5 nebeška milimetra ali 1,3 sekunde svetlosti, nam je najbližje nebeško telo ter se vkljub temu, da je 16krat manjši od zemlje, opazijo na njegovi površini le

Flamsko sveto pismo

*) Coster, Ulenspiegel in Lam Dobrin, junaka veseljaka iz dežele Flandrske. Poslovenič A. Debellak. Izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani. Broš. 63 Din, vez. 73 Din s poštnino vred.

Odkar je Debellak svojega Ulenspiegla pestro in lično oblekel in ga izročil Tiskovni zadrugi, da ga izda, ni venomer spravljeno, danes ta, lutri oni: »Vraga, saj je to tisti Pavliha, ki je našo mladostno domišljijo tako razburil s svojimi burkami, da se nismo mogli nikdar dovolj nasmejati?«

»Seveda je. Toda, to so bili le drobci današnjega Ulenspiegla in že ti so privzdigovali trebuščke mladim in starim. Brali smo njegove vesele zgodbe, s katerimi je sebi in drugim lajšal trpljenje v dolini solz. Zdal pa ga imamo vsega: kako je rastel v moža, kako je odrešil veselo Flandrijo in vidimo, da je v njem posebljen tisti duh njegovega naroda, katerega ni strla strašna inkvizicija svete rimske cerkve.

Po vseh potih mu slodimo, počenši od tiste, ko je sedel na oslu za očetovim hrbtom ter privzdigoval svojo srajčico, da so gledali ljudje tisto plat njegovega dičnega telesa, s katero izražal svojemu bližnjemu največje prezirnanje.

»Aha, potem ga je posadil skrbni oče predse in od tam je kazal jeziki ter z

njim dražil občinstvo.«

»Seveda, vse to je zapisano v Ulenspieglu. Vse, kar hočeš. Kako je po vrvi plesal in čevlje zmešal, kako je vso dolgo noč kot krojač metal rokave na sukno, kako je kot čevljar prikočil iz usnja oglave za kobile, oslice, prasice in ovce in se imenitno odrezal čevljarju-mojstru, zaletivšemu ga pri tem poslu, da je pač tako razumel njegovo naročilo, da naj ureže nadplate za velike in srednje noge, katere bodo gonile veliko živino in drobnico, ker njemu se zdi, da vodi nerresca prasica, osla oslica, bika telica, mrkača bičica, posebno v tistem času, ko se vse živali pojajo.

»Tako popopranih takrat nismo brali.«
»Seveda ne. Ampak te so delikatne kot flandrijske omake, po katerih se mi še danes sline code. Nastale pa so v poznejši dobi, ko je mladi šaljivec romal že iz Rima, kamor je moral h papežu po odveze in odpustke. Neki Judež ga je namreč ovidil, da je delal pri neki priliki, da so maše zadušnice le duhovnikom v hasek. Zato je moral za tri leta v priganstvo. Svojim trinogom je zaobljubil maščevanje, kar je z marsikatero ostro začinjeno šalo tudi izpeljal. Beri kako imenitno je zagodel dvema menihoma, ki sta kazala ljudem za denar kos lopatične kosti svete Marije Egiptjanske. Ni čuda, da je uganjal vedno bolj bistroumeno. Saj je od dne do dne raslo njegovo spoznanje ljudi in vse naše bravke mu bodo rade pritrdirle, ko izreče svoje stro-

kovnjaško mnenje, da tista ženska, ki daje na roko aro na ženitbenem sejmju, prepusti pozneje vse svoje blago drugim zastopni. Take je kresal v tisti dobi, ko je nastopil kot prodajalec svetih relikvij, čarodejnih vrečic, ter oznanjal, da bo gledal v bodočnost, kdor jih bo pošteno cuzal. Tista dva Juda, ki sta jih kupila in srebrala in srebrala, sta spoznala, kako jih je poradni Flamec potegnil za nos, ker sta odkrila v vrečicah same serige. Trda predla. Cesar Karl ga je obsodil za trda predla. Cesar Karel ga je obsodil za radi njegovih šal na vislice. Obljubil pa mu je pomilostitev, če ga prosil za kaj, česar bi mu vkljub vsej svojji mogočnosti ne mogel izpolniti. In čeprav je bila rešitev skoro nemogoča, Ulenspiegel je znal prositi. Zahteval je, da ga cesar poljubi na tista usta, skozi katere ne govori flamski.

Sijajno je orisan sin cesarja Karla, krvoločni Filip. Še dihati se ne bo upal, ko bo bral o tej grozi v človeški pogobi. Nedosežen je n. pr. prizor, kako mladi kraljevič ustavi na vrtu iz same zlobe in pritažene mesnosti, vročekrvno dvojilanko Flamko, ki se kar trese od račnosti, da bo planila v naročje svojega ljubčka. In revica mora Njegovemu Visočanstvu ponavljati flamski očenaš, ko je v duhu izpolnila že vse litanije na prsih svojega ljubega. — Le beri, kako se je Filip solal, da postane eden največjih krvnikov katoliške cerkve. Z optico je pričel, nadaljeval z živalmi in kon-

čal z ljudmi. Le malo je peres, ki so znala tako očrtati človeka, kakor je v sledeči primeri opisan Filip. — »Ker se je čutil ubogi poniglavlec brez ljubezni do drugih, se ni upal ponuditi se damam: hodil je torej v samotni kot, v majhno pobeljeno izbo s širokimi okni, kjer je ponavadi lizal slaščice; tja so prihajale rojema muhe zavoljo drobtin. Tam se je ljubil samega sebe, vmes pa tri počasi muham glave ob šipah; na stotine jih je pobil, dokler mu niso prsti preveč drhteli, da bi mogel nadaljevati svoje krvavo početje. In čutil je podlo zadovoljstvo ob tem grozovitem razvedrilu, zakaj poltenost in krutost sta dve zavrženi sestri. Iz tega zakotja je prihajal žalostničji nego prej, in vsak sleherni se je izogibal, če je bil mogel, obličja tega kraljeviča, bledega, kakor, da se je hranil s strupenimi gobami.«

Ta človek je spustil nad Flandrijo, veselo in nedolžno, svojo težko, krvoločno šapo in zastakale so človeške kosti, na inkvizicijskih ognjih so goreli ljudje. Med njimi Kias, Ulenspiegelov oče.

Strašna smrt. »Zvonovi pri Materi božji so zvonili mrličem. Začuvši zvonjenje, sta se Slavka in Nela pokriližali obe. Toda Ulenspiegel se ni, češ, da ne mara častiti Boga po načinu rajbjev... Pri tej priči si je Slavka zakrila obraz v predpasnik in zavpila: »Dim!«

Tri strotinje so v resnici opazile pod nebom velik vrtiloc povsem črnega čada. Kadila se je grmada, na kateri je bil

Kias, privezan za steber; krvnik jo je bil baš na treh koncih zapalil v imenu Boga očeta, Boga sina in Boga svetega duha... Mahoma je postala Slavka bela ko sneg, zadrgotala po vsem životu, ne da bi pokazala s prstom na nebo. Dolg, ozek zubej je bil pravkar siknil od lomače in včasih švignil iznad krovov nizkih domačij. Klasu je povzročil krute bolečine; kajti po trmi vetra mu je glodal noge, se dotikal brade in jo smodil, lizal lase in jih žgal.

Potem sta slišala Slavka in Ulenspiegel velik brup glasov. Bili so meščani, žene in deca, ki so kričali: »Kias ni bil obsojen, da bi gorel na ognjišču, ampak na velikem plamenu. Rabelj, podkurlj grmadol!«

Krvnik je podnetil, a drva se niso dovolj urno vnela.

»Zadavi ga,« so vikali. In metall so kamenje profosu.

»Plamen! velik plament!« je kričnila Slavka.

In zares, sredi dima je trpoel rdeč zubej proti nebu.

»Umira,« je rekla vdova. »Ospod Bog, sprejmi milostljivo njegovo dušo. Kje je kralj, da mu z nohti iztrgam srce iz nedrži?« ...
In Ulenspiegel je nosil od teh dob pel svojega očeta na prsili. Postal je mož, ki je sklenil osvojititi Flandrijo. Kako je delal, ti povedo štiri ostale knjige. Beri, prijatelj in videl boš, zakaj ta knjiča »flamsko sveto pismo«.

Menica

Gospod predsednik!
Ko sem prvokrat v življenju čul pogovor o menicah, sem se radovedno obrnil do debelega gospoda, ki je rdečelčen, z zlatim ščipalnikom na nosu in briljantnimi prstani na bledeh skrbeno negovanih rokah sedel za mizo poleg mene:

«Kaj je to menica, gospod?»
Gospod me je pogledal izza nanosnika, pogladil si ljubeznjivo okroglo mešino, ki si jo je bil v toku potovanja po tej pregrešni zemlji navezaval peščen globoko pod brado, važno povzdignil desni, z zlatom okovani mezinec in dejal:

«Menica, moj mladi prijatelj, je... Kako bi vam pojasnil... Menica je kos papirja, skoro dva in polkrat daljši kot širok, ki ga navadno podpiseta dva norca, da tretji bedak izplača četrtemu, ki ne sme biti tepec, gotovo vsoto denarja...»

Ostrmel sem. Gospod pa je okrogli mezinec počasi spustil na mizo in se iz sladkega baritona prisrčno zasmeljal.

«Ali prosim vas, gospod...»
«Ne šalim se! Ker tako je in nič drugače. Trgovsko pravo, kazenski zakonik in druge take bukve so besedo morda nekoliko zapleteneje definirale, ampak garantiram vam, da je moj odgovor najtočnejši.»

«Dva norca, bedak in četrti, ki ne sme biti tepec... Raztolmačite mi, prosim vas... Ničesar ne razumem...»

«Mladi ste še, življenje pa je dolgo, prijatelj. Lahko boste našli človeka, ki vam bo razmotal to nezagonetno zagonetko. Dovolite, posli me kličejo, iti moram! Dečko!»

«Da niste morda vi sami že kateri? frat, gospod...»

«Bil norec ali bedak? Hvala lepa! To

prepuščam drugim. Oni četrti — hi — vruga — oni četrti bi hotel biti, bogne, vsaki dan po štirindvajsetkrat... Plačam, dečko!... Zbogom... Na svidenje... Klanjam se...»

Gospod predsednik!
Resnično sem izvedel. Izvedel kmalu potem, ko sem postal državni uradnik... Izvedel sem, kaj je to: menica...

Gospod predsednik!
Obiskala me je mati. Visoko s severnega zapada naše domovine je priromala nekega dne na globoki solnčni jug, da pogleda za sinom, kako se mu godi.

Tri tedne in tri dni sem jo zadržal pri sebi. Govorila sva in se izpraševala o tisoč in tisoč stvareh, smejala se in jokala in se ljubila in poljubovala kot moreta to samo mati in dete.

Draginja je bila tiste čase sicer za petdeset odstotkov manjša nego je danes, ali, gospod predsednik, zastonj se vseeno ni dobilo niti kosilo niti se našla večerja. Se zajutrek ne. Nič se ne sramujem in odkritosrčno priznam, da je sirota, ko je odhajala, odnesla s seboj mnogo manj kot je prinesla. In je poleg vseh dobrot, ki sva jih imela in nisva imela, izgubila na teži. Lica so ji pobledela, krilo za pasom je morala pritegniti za tri prste. In petnajstega ali šestnajstega dne, odkar je bila pri meni, si je zvečer z roko posegla za vrat in me prestrašeno vprašala:

«Poslušaj, sinko! Ne vem, kaj je to? Zli se mi, da se je moj zatičnik sumljivo stopil. Rekla bi, da sem bila polnejša in okroglejša, ko sem prišla. Ali je to od vročine v teh krajih ali od vode ali...?»

Ni nadaljevala in odgovor sem ji ostal dolžan. Ko pa so se najine oči srečale, so bile v njih solze...

Gospod predsednik! Ali ste tudi vi

toliko ljubiti svojo mater, kolikor jaz ljubim svojo?!

Bankovci, ki sem jih stisnil mami v roke v železniškem vagonu, so zadoštovali komaj do doma...

Našli smo se, gospod predsednik! Takoj po materinem odhodu. Dva norca, bedak in jaz, ki sem mislil, da nisem tepec. Kupil sem za devet dinarjev in osemdeset par kos papirja, skoro dva in polkrat daljšega kot širokega, napisal na njegovi levi sprednji strani — tako odzval nazgor — da «priznavam», nalepil pod to izjavo svoj podpis in datum. Norca sta se podkrižala na zadnji strani in odšel sem do belaka, ki mi je v zameno za to krpo odštel toliko in toliko dinarjev, da z njimi poplačam dolgove.

Čital sem nekoč, gospod predsednik, kitajski pregovor: Kdor si izposojuje, da bo zidal, zida, da bo prodajal...

Plačal sem, kar sem bil dolžan, čez tri mesece pa so potrkali oni trije.

Prvi se je v pismu oglasil bedak s povabilom, da se tega in tega dne najdeva na tem in tem mestu.

«Ali boš vrnil, kar si vzela?»
«Ne morem...»

«Kako? Ne moreš? Vzel pa si lahko?»
«Draginja, prijatelj krščanski! Državni uradnik...»

«Nič me ne skrbi! Plačaj!»
Čudno! Ta tepec je nosil zlat nanosnik, dragocene obročke na prsih in imel je gladko obrto lice. Tudi trebuh mu je bil poln. Prav hudo je bil podoben onemu mojemu gospodu iz gostilne...

«Boš dal polovico?»
«Nemogoče! Prosim... potrpite...»
«Ka-a-a-j? Ka-ko-o-o?» se je razvlekel kakor kopa testa. «Potrpeti? Menda dokler se ne donese uradniški zakon in se ne izboljšajo draginjske do-

klade? Dokler uradniki ne boste premajali plač kot oni v Rusiji? Da ti nalože v vrečo in na cizo... Ka-aj? Tako te povem: Ali boš pojutrišnjem položil tisočak v odplačilo in za ostalo obrest, ki ti jih zaračunamo, ali pa...»

«Ali pa?»
«Videl boš!»
Pokazal mi je vrata in zaklical slugi, naj mu prinese cigarete, črno kavo in časopis...

«Torej...?» prvi.
Drugi: «Čez dva dni je rok. Ali si pripravil novce?»

In zaklala sta se v mene krvoločno in požrešno, da sem se skoro potpal po žepih, če mi ni morda od južine ostala v njih skorja kruha.

Rekel sem, kako sem opravil s tepcem.

«Ze prav! Tri mesece še počakava... Ali odplačilo... tisočak... in obresti! Do roka!»

In sta me pustila v cestni brozgi z mrzlično grozo v črno in rdeče podplutih očeh, z debelimi sragami znojna na čelu in obrazu. Izvoščeki in avtomobili in ljudje so drveli mimo mene, kričali so in vpili, naj se umaknem. Pijano sem omahnil do ograje nad cesto in se zgrabil za glavo.

Kaj je? Kje sem?
«Do roka... Obresti... Tisočak...» je kumelo v možganih. «Pojutrišnjem...»

Gospod predsednik!
Hipoma je vse: ulica in konji in vozovi in ljudje in hiše in ograja, na kateri sem slonel, in reka pod njo, zaigralo v divjem vrtincu okrog mene...

Pred očmi mi je leglo nekaj sumornega, kalnega, umazanemu mraku podobnega... In iz tega mraka, iz tega norega kaosa se mi je režal v lice kos papirja, popisan z žarečimi številkami, in moj podpis na njem je vpil in se dri na vse grlo, na vsa usta: «Vidiš, to je menica... Menica...»

Gospod predsednik!
Pred letom ste blagovolili posetiti naše mesto in pri tej priliki se je tudi moja skromnost drznila pomekati se v one razdragane množice naroda, ki so Vas na kolodvoru dočakale z gorečimi dobrodošlicami in viharoburnimi živio-klicem.

Vem, niste me videli, niste me opazili! Kako tudi, gospod predsednik! Tako malenkost sredi tolikih velikih in visokih glav, sredi skoro noštevline črede do britvine klinje Vam udanih ovčic. No, tudi pomislil nisem na kaj takega. Še iz daleč ne! Greh bi bil skora! Ker zgoditi bi se bil moral čudež, da opazite drobno bučico v kočati seneni kopl. Zahtevati čudež pa se po krščanskem nauku pravi: izzivati jezo božjo!

Zato z namenom, da me vidite, nisem prišel! Ampak prišel sem edino le iz pazljivosti. Iz one lepe pazljivosti, ki jo mlajši dolguje starejšemu, višjemu, najvišjemu...

Dež je besno lil iz širokih nebeških veder in mlaskavo mastno blato je ležalo po cestah. Blato, gospod predsednik, kakršnega najbrže ne premorejo nikjer drugje na svetu. Sami ste se lahko prepričali, gospod predsednik. Blato, ki so ga prebivalci našega mesta s svojo občinsko upravo vred po vsaj pravici in s ponosom proglasili za svojo posebnost, za svoj monopol...

No, dežja in blata se nisem ustrašil. Tudi za nevarnost, da mi Vaši častilci kot svojemu splošno znanemu nesomišljeniku morda s komolci sesujejo rebra, z nerodnim dežnikom «umorije nebeško luč oči» ali vsaj zmendraje nekoliko parov kurjih oči, se nisem menil. Hrabo in junaško sem se pridružil brezglavim tolpam, da Vas tudi jaz pozdravim s svojo majkeno prisotnostjo, kakor je red in se spodobi, da Vam tudi jaz pogledam in Vas vidim iz oblaka v oblaka.

(Konec prihodnjč.)

Vseh vrst vino in žganje

ŠPIRIT IZ ARKOVE TOVARNE

Vseh vrst vino in žganje

Sirovi - rafinirani 96,7 %, najfinejši brez vonja, vedno na skladišču po najnižjih cenah - Gorljivi

Ljubljana „VINEA“ Rudnik :::
Telefon 5-18 družba z o. z. Telefon 5-18

Cognac medicinal!

Generalno zastopstvo tovarne „Arko“, Zagreb

Tovarna špirita, kvasa, likerja, konjaka etc.

Liqueur Triple Sec!

ODON KOUTNY

špeciálna trgovina z orodjem in tehničnimi potrebčinami, Ljubljana, Kolodvorska ulica 28

prodaja vsled predstoječe preselitve v lastne, novourejene prostore na Aleksandrovo cesto 7 razno orodje in tehnične predmete 4119

s posebnim popustom.

Išče se več družbenikov

s kapitalom od 50.000 do 150.000 dinarjev v svrhu otvoritve veletrgovine v Ljubljani, ki bo jako dobičkanosna. Na razpolago istim stanovanja in popolna garancija.

Eventuelno se jako ugodno tudi prodaja novo zgrajena stavba

pripravna za vsaki obrt, veletrgovino ali tovarno. Cenjene ponudbe na upravnishvo „Jutra“ pod „Ugodna prilika“. 4170

Kupi se ali vzame v najem tovarniško poslopje

z najmanj 300 do 500 m² obsegajočimi prostori v Ljubljani ali k večjemu 3 km oddaljeno. Eventuelno bi prišla v poštev tudi hiša s prostornimi dvorišči, vrtom ali dvoriščnimi stavbami. V ponudbah je navesti opis in kraj stavbe ter ceno. Brez teh podatkov se na ponudbe ne ozira. Posredovalci izključeni.

Ponudbe je poslati na upravnishvo „Jutra“ pod šifro „Tovarna 300“. 4172

PETER KOBAL

KRANJ (Slovenija), 4078
Tovarnica za vaskovratne blazine iz žime in morske trave in za žimnice na vzmeteh. Specielna tvrdka za izdelovanje ključskih garnitur. Najnižje cene! Najustodnojši izdelki! Zadržajte osterie in cenike!

Velika zaloga 119

porcelana posoda.

Priporoča se ANA KUS, Ljubljana, Resljeva cesta 4 (prej trgovina z barvnim g. Neapolska)

IZJAVA.

P. n. stranke obveščam tem potom, da sem odstopil kot ravnatelj tvrdke „Javno skladišče in prevozna družba, d. d. v Celju“ ter za imenovano ne sprejemam nadaljnjih naročil.

„Mednarodni transporti“
Franjo Križanič, Celje. 4188

OBJAVA.

P. n. občinstvo opozarjam, da sem otvoril v Celju lastno spedijsko pisarno. Večletna praksa in temeljito strokovno znanje mi omogočata, da bom postregel vsem p. n. strankam s točnimi in strokovnimi nasveti ter da bom vse zaupane ni posle odpravil v njihovo korist.

Lastne hladilno naprave. — Lastna prodajna mesta v največjih tržiščih inozemstva.

USTRELJENO DIVJAČINO

srne, divje koze, divje prašiče, zajce, fazane, jerebice, kijunače, divje race

➡ kupuje ➡

vsak čas in vsako množino po najvišjih cenah od oddajnih postaj

E. VAJDA, veletrgovina z divjačino

ČAKOVEC, Medjimurje, Jugoslavija
Brzjavlj: VAJDA, ČAKOVFC — Telefon Interurb. šte. 59, 4, 8.

Večje love prevzamemo potom naših organov od lovljč. SOLIDEN IN TOČEN OBRAČUN. 79

Razširjajte „Jutra“!

Stroje za sirovo maslo

znamke „Laktor“ v velikosti od 2 do 50 litr. dobavlja po najnižjih cenah

Čuček & Koubik

tovarna gospodarskih strojev Strnišče.

PLAKATIRANJE

v Ljubljani, Beogradu, Zagrebu ter vseh ostalih krajih Jugoslavije in inozemstvu

OSKRBI

ALOMA COMPANY

ANONCNA IN REKLAMNA DRUŽBA Z O. Z.

CENTRALA LJUBLJANA
KONGRESNI TRG 3

BEOGRAD PODRUŽNICA
BREMSKA UL. 9

INSERIRANJE

v vseh časopisih, revijah, koledarjih v Jugoslaviji in inozemstvu po originalnih cenah

Domače vesti

RADIKALSKI FOND PROTI STENICAM.

Ob državnozbornih volitvah so mariborski radikali delili tisočere dobrote, zlasti denarne obljube, z velikim jehasom. Dejanjsko pa so prevarili vse stanove in skupine, katerim so kaj obljubljali; odebili so se le najbližji horitarji. Trafikantom so celo znižali za itak pičli zaslužek pri prodaji tobaka. Obljubljenega invalidskega varijeteja nad Grajsko kletjo tudi ni od nikoder.

Vendar je kasa, ki je bila precej zasobna, prazna. Kam so zginele tisti tisočaki, vedo le najvišji generali. Tuhtam pa prodre iz te tajinstvene teme kak žarek svetlobe tudi v mariborsko javnost. Te dni je n. pr. padel radikalni reflektor na najnovejši patent radikalnega sublimata Slomind, s katerim se baje korenito preženejo stenice. Akadsko družbo, ki izdeluje to čudovito »žavbo«, tvorijo radikalni učitelji, bivši hud socialist, in slavnostni vodja studenških komunistov, sedaj radikalni ključavničar v Ljubljani, ter neki klepar, ki je vodil znano deputacijo obrtnikov v avdienco k radikalnemu kandidatu ministru Stojadinoviću in pri tem vabil tovariše s seboj z besedami: »Sedaj je krava tu in tas, da jo molzemo.« Finansirala pa je podjetje teh blaženih treh kraljevstvenih svetov Radikalija. Zaloga steničarskega sublimata je v Mariboru pri g. Nipiču, v Studencih pa pri g. Nachtigalu.

Radikalna stranka je torej res socialna, kajti Maribor je resnično polna stenice in radikali vršijo resno socialno delo, če preganjajo ta grdi ostanek vojne dobe iz Maribora. Meščani jim bodo hvaležni in gg. Nipič, Nachtigal in g. učitelj pa tudi.

Torej: »Rešite se stenice!«

Jojojo.

* **Kralj Aleksander novinarjem.** Na poklonstveno depešo, katero so poslali jugoslovanski novinarji kraljevski dvojici na Bled, je prejel predsednik Udruženja jugoslovanskih novinarjev, gosp. Krešimir Kovačić, naslednji odgovor: »Prijetno ginjen po uspehu Vašega skupnega dela na kongresu v Ljubljani, se vam kraljica in jaz iskreno zahvaljujemo za pozdrav. Aleksander I.«

* **Rumunski prestolonaslednik pride na Bled.** Na Bledu se za prihajajoče dni pričakuje prihod rumunskega prestolonaslednika in njegove soproge princeze Irene, ki bosta krajši čas ostala na letovišču kot gosta našega kraljevskega para.

* **Vojaška brzjavna šola.** Po odreditvi ministrstva vojne in mornarice se s 15. oktobrom otvori pri komandi 1. armijske oblasti v Kragujevcu brzjavna šola. V tečaj, ki bo trajal pet mesecev, se razen oficirjev sprejmejo tudi vojniki s primerno izobrazbo. Tečaj ima svrhu, da poda kandidatom potrebno znanje o celokupni brzjavni službi.

* **Potrebna konstatacija.** Obratno ravnanje južne železnice v Ljubljani objavlja, da ne dajejo dosežani rezultati preskave nikakega povišanja za domnevanje, da je bil delni štrajk dne 3. t. m. povzročen v politične svrhe, ker so se udeležili stavke pripadniki vseh političnih strank. Koincidenca s stavko na Madžarskem more biti tudi le slučajna, ker so štrajkali na Madžarskem v prvi vrsti strojevodje, medtem ko niso štrajkali naši strojevodje in so se tudi že prej izjavili, da se stavke ne udeležijo. Sploh se pa ne more trditi, da je izbruhnil samo južnoželezničarski štrajk, ker so zapušči delo mestoma tudi državni nametenci in ker niso stavkujoči stali nikakih posebnih zahtev na upravo južne železnice.

* **Novo katoliško bogoslovje.** Kakor poročila iz Beograda, se na zahtevo ministrstva baške rimsko-katoliške škofije jeseni otvori v Senti novo katoliško bogoslovje, ki bo sprejelo prvo leto 10 gojencev.

* **Poslanik Tresić - Pavičić na Bledu.** V Zagrebu je prispel predvčeršnjim iz Beograda naš poslanik v Zedinjenih državah severne Amerike dr. Ante Tresić - Pavičić. Včeraj je odpotoval na Bled, odkoder se preko Dunaja vrne na svoje službeno mesto v Washingtonu.

* **Z zagrebške visoke šole za trgovino in promet.** Proforski zbor visoke šole za trgovino in promet v Zagrebu je za prihajajoče študijsko leto izvolil rednega profesorja dr. Vasilija Beloževiča za rektorja, rednega profesorja dr. Kosto Georgeviča pa za dekana.

* **Hrvatske šole v Opatiji se zapro.** Občinski svet v Voloski - Opatiji je po nasvetu odvetnika Rugera Sandrija sklenil, da se ukinejo tamkajšnje hrvatske šole in da se ustanove italijanske s toliko razredi, da bodo zadostovali za skupno število učencev brez ozira na to, ali so Hrvati, Nemci ali Italijani. Predlog je bil seveda soglasno sprejet.

* **Naši Pasteurjevi zavodi.** V prvih šestih mesecih letošnjega leta je bilo v naših Pasteurjevih zavodih cepljenih proti steklini 3024 oseb, in sicer: v Nišju 767, v Novem Sadu 1183, v Veliki Gorici 279, v Zagrebu 523 in v Sarajevu 272. V primeri z lanskim letom

je število bolnikov v prvem polletju nekoliko manjše. Umrlo je za steklino 5 oseb: 2 osebi, ki se sploh nista zglasili za pomoč, 3 pa, ki so prepoznale iskalne zdravniško pomoč.

* **Podpore za visokošolce.** Ministrstvo za prosveto je pravilnik o podporah in ustanovah za visokošolce izpremenilo v toliko, da morejo odslej dobiti ustanove samo one osebe, ki plačajo vsaj 20 dinarjev davka ter poleg tega izpolnijo tudi vse ostale pogoje. Podpore pa morejo dobiti oni, čiji rodbina plača 60 dinarjev letnega davka.

* **Jugoslovani v Zedinjenih državah.** Census Bureau za države severnoameriške Unije je nedavno objavil podrobne statistične podatke o posameznih narodnostih v Zedinjenih državah na podlagi zadnjega ljudskega štetja iz 1. 1920. Po uradni statistiki je bilo leta 1920 v Zedinjenih državah severne Amerike 408.978 Jugoslovancev, in sicer 208.552 Slovencev in 200.421 Srbohrvatov. Zadnja številka sestoji iz 140.559 Hrvatov, 3119 Dalmatincev, 52.208 Srbov in 4535 Črnogorcev. Izmed 208.552 Slovencev jih je bilo 102.744 rojenih v starem kraju, 105.808 pa v severnoameriški Uniji.

* **Tuji delavci v državnih podjetjih.** V naših državnih podjetjih je zaposlenih znatno število uradnikov in strokovnih delavcev, ki so tuji državljani. Ministrstvo za trgovino in industrijo je od državnih industrijskih podjetij zahtevalo, da odpuste take nameščence in jih nadomesti z našimi ljudmi. Le oni tuji državljani, ki bi se ne mogli nadomestiti z domačimi, bodo tudi še nadalje ostali v teh podjetjih.

* **Bogdan Krekič izpuščen iz zapore.** Povodom železničarskega štrajka je bil v Zagrebu aretiran Bogdan Krekič, predsednik delavske zbornice. Krekič je bil iz policijskega zapore izročen sodnemu stolu, kjer so ga predvčeršnjim izpustili na svobodo do glavne razprave. Obtožen je zaradi prestopka člena 10. zakona o zaščiti države.

* **Enotna uniforma za železničarje.** Ministrstvo saobračaja je v svrhu olajšanja službe in uprave med posameznimi prometnimi institucijami odredilo, da morajo vsi železniški uslužbenici nositi v službi predpisano uniformo.

* **Štrajk pomorščakov na Jadranu** je dospel na mrtvo točko. Interministerijska komisija je odpotovala s Sušaka; čakalo se je na uspeh njenega posredovanja. A doslej se ni zgodilo ničesar. Štrajk traja dalje. Brod »Petka« vozi dalje pod zaščito policije.

* **Sprejemanje papirnatega drobiža.** Trgovska in obrtniška zbornica v Velikem Bečkereku je od vlade zahtevala, da naroči vsem državnim blagajnam, naj sprejemajo papirnati drobiž po četrt in pol dinarja v neomejenem številu. Ministrstvo je na to spomenico odgovorilo, da morajo vse državne blagajne sprejemati omenjene novčnice v neomejenem številu tudi tedaj, ako so umazane in strgane, in sicer za celo njihovo vrednost.

* **Izpremembe v državni službi.** Vladna kancelista Franc Krek pri okrajnem glavarstvu v Kamniku in Alojzij Rozman pri okrajnem glavarstvu v Novem mestu sta imenovana za okrajna tajnika, kancelist Edvard Marčič pri direkciji šum v Ljubljani pa za oficijala — vsi trije v 10. činovnem razredu. Za geometrskega pripravnika pri oblasti direkciji katastra v Novem Sadu je sprejet Fran Bernec, absolvent geometrskega tečaja na visoki tehniški šoli v Ljubljani. Jakob Znidarič, inspektor oddelka za agrarno politiko in kooperative v ministrstvu za poljedelstvo in vode, je trajno upokojen.

* **Smrtna kosa.** V Brodu na Savi je umrl odvetnik dr. Vatroslav Bričič, predsednik tamkajšnje organizacije demokratske stranke in odličen narodni pravorbitelj. Doživel je starost 60 let. Bodi mu časten spomin!

* **Poreka.** Poročil se je g. Anton Pugetlj, nadučitelj v Hlinjah, z gđ. Ivo Vercectovo, šolske voditeljico v Sv. Lovrencu ob Temenici. Poročil ju je nevestin brat na Brezjah.

* **Za vojne sirote.** Ministrstvo za socialno politiko je odobrilo kredit v znesku 600.000 dinarjev za nabavo obleke, perila in obuvala za vojne sirote, ki se nahajajo v otroških domovih.

* **Srednješkolski internat Akademskega kolegija - Ljubljani.** V smislu sklepa občnega zbor in načelstva Akademskega kolegija se s šolskim letom 1923.-24. otvori pod njegovim okriljem srednješkolski internat. Namen internata je, biti prvovrstno vzgojevališče za našo srednješkolsko mladino. Sprejelo se bo 20 srednješolcev v popolno oskrbo in pod strogo nadzorstvo. Prošnje je vlagati na ravnateljstvo Akademskega kolegija v Ljubljani, Kolodvorska ulica 22 najkasneje do 25. avgusta t. l. Starši, ki se zanimajo za ta mesta, dobijo potrebna pojasnila pri omenjenem ravnateljstvu.

* **Vozni red pri avtomobilnem prometu na progi Vransko - Celje** se spreminja tako, da se z dnem 15. avgusta 1923. ustavi vožnja med Vranskim in Celjem in da od tega dne naprej vozi avto samo med Vranskim in St. Petrom, kolodvor, in sicer tako, da bo odhajal iz Vranskega zjutraj ob 5.40 ter popoldne ob 8.15 in bo prihajal v St. Peter kolodvor zjutraj ob 6.50 ter popoldne ob 4. Iz St. Petra bo odhajal zjutraj ob 8.30 ter popoldne ob 4.15 ter bo prihajal v Vransko zjutraj ob 9.15 ter popoldne ob 5. uri. Po

tem voznem redu se bodo avtomobilno vožnje lahko posluževali zlasti oni ljudje, ki imajo opravilo pri uradih na Vranskem, ker jim je na ta način dana prilika, da se lahko pri prihodu in odhodu vozijo z avtom. V kratkem bo postavljen v promet nov moderen avto, ki bo odgovarjal vsem praktičnim in higijskim zahtevam, vsled česar je upati, da se bo osebni promet med Vranskim in St. Petrom zelo povzdignil.

* **Gospodarski jubileji v Mariboru.** Pri mariborski mlinarski veleindustriji Scherbaum je slavil te dni prokurist g. Skube 50letnico svojega službovanja pri tej tvrdki. Kljub svoji visoki starosti pa še vedno v vsej duševni čistosti opravlja službo prokurista. Jubiliant je znana mariborska osebnost. — Tvrška Wagranti, trgovina stekla in porcelana, pa slavijo 60letnico svojega obstoja. Nahaja se vseh 60 let v Vetrinjski ulici.

— **Premestitev trgovinske in obrtne zbornice iz Senja na Sušak.** Prošlo nedeljo se je vršilo v Selcah zborovanje primorskih obrtniških društev in se je sklenilo prositi kompetentne oblasti, da se sedež trgovinske in obrtne zbornice v Senju prenese na Sušak.

— **Pričetek sladkorne kampanje v Madžarski.** Iz Budimpešte javljajo, da je novo sladkorno kampanjo pričelo 13 sladkornih tvornic. Producenti sladkorne pese zahtevajo 3 zlate krome za metriki stot.

* **Posledice vročine** se hudo poznajo pri ljubljanskem radikalnem glasilu, ki je občinstvu kljub židovski vsiljivosti še vedno zelo malo poznano. Konkurenčna jezica žene ta list, da nam od časa do časa skuša s pridelanim humorjem citirati, odkod smo kaj »preplonkali«. Mi pa pravimo: Naša naloga je, da podamo v zabavnem delu občinstvu obilico zabavne gradiva, in to svojo nalogo pošteno vršimo in jo bomo tudi v nadalje. Novinski zabavni sestavki se po stari praksi svobodno pretiskujejo z navedbo vira ali brez nje, tako tudi po veljavnem tiskovnem zakonu, in vrhu tega smo za težke denarje kupili 1. pravico od podjetja, kakršno bi moralo biti znano vsakemu novinarju — ni pa seveda znano ljubljanskemu radikalnemu glasilu. Niž za to. Radi nas se lahko uvede stalna rubrika, ki bo sproti registrirala, da je ena in ista zabavna stvar bila istočasno objavljena pri nas ali v Berliner Tageblattu ali pa v kateremkoli drugem tujem listu. Za to rubriko prinašamo evo prispevek: Pred 14 dnevi smo objavili reminiscenco o Paganiniju. Isto čitamo predvčeršnjem v berlinski »Morgenpost« — po logiki ljubljanske konkurence je ta list od nas prepisal ali preplonkal itd. M. A. Cafizelj in vsi drugi uredniški tovariši smo hvaležni za reklamo, kajti z njo je dokazano, da smo kljub vsej jezi konkurence najboljši list in da naši članki gredo nasprotnikom na živce. »Jutro« se čita dandanes v 100.000 izvodih vsak dan. Zato tudi inšerirajte le v »Jutru«!

* **Preko noči milijonar.** Osješki meščan Nikola Klein je te dni dobil sporočilo, da mu je v Ameriki umrla mati. Poleg žalostne vesti pa je bila tudi opomba, da znaša materina zapuščina 800.000 dolarjev, ki si jih bodo razdelili trije sinovi. Vsak bo torej prejel okrog 5 milijonov kron v naši valuti.

* **Protest radi fesov.** Muslimanski železničarji v Sarajevu so poslali k prosvetnemu ministru Jankoviću posebno deputacijo z zahtevo, da se ne uveljavi famozna naredba o prepovedi nošenja fesov v železničarski službi.

* **Smrtina nesreča v tovarni v Anahovem.** V cementni tovarni v Anahovem ob Soči se je zgodila te dni težka nesreča, ki je uničila mlado človeško življenje. Pri premikanju železniških vozov pred skladiščem tovarne je padel 23 letni Pavel Valentič pod kolesa, ki so mu odrezala obe nogi in je nesrečnik kmalu izdihnil. Valentičeva družina je izgubila s tem v zadnjih letih že četrtega sina. Dva sta padla v vojni, eden pa se je lani tudi smrtno ponesrečil.

* **Avtomobilska nesreča.** Včeraj se je dogodila v Medvodah na ovinku pred prehodom čez most preko Sore avtomobilska nesreča, ki pa ni zahtevala nobenih človeških žrtv. Od ene strani je vozil avto g. Vokača, trgovca iz Ljubljane, z druge strani pa šofer dravske divizije. Avtomobila sta pri karambolu zadobila večje poškodbe.

* **Požar v miramarskem parku.** V četrtek popoldne je prišla v miramarskem parku goreti trava. Ogenj se je razširil na drevje in je ogrožal ves park. Požar je bil zaduščen šele po večernem gašenju. Škoda je znatna. Ogenj je najbrž povzročil ogorek tleče cigarete, ki ga je kak potnik vrgel v travo.

* **Krvava drama v Beogradu.** Delavec Živan Radojič je že več let živel v zadovoljstvu s svojo ljubico Amalijo. Zadnje dni je opazil, da je postala hladnejša napram njemu, zato ji je v sredo na lepem predložil, naj odpotuje na njegov dom, kjer jo bo poročil. Ker ga je zavrnila, je Živan potegnil nož, zabodel Amalijo v prsi, nato pa sebe ustrelil v glavo. Pri obeh je bila zdravniška pomoč zastop.

* **Reparski napad.** Na cesti pri Rogu sta te dni dva neznanca napadala napadla delavca Antona Miloša. Pobila sta Miloša na tla ter mu vzela deset bankovcev po sto dinarjev. Po izvršenem ropu sta izginila v nočni temi.

* **Mater! Hranite dojenčke in otroke** z »Itofan« hranilno moko. Dobiva se povsod. Glavna zaloga: Drogerija »Adrija«, Ljubljana, Šelenburgova ulica, 157

TRIGLAVSKI VRH.

Osrednji odbor Slov. planin. društva nam javlja:

V nedeljo dne 5. avgusta je odšel poslanec, odbornik osrednjega društva S. P. D. na Triglav, da se dožene, koliko je restnice na raznih vesteh, ki prihajajo zadnje čase v javnost, razburjajo duhove, ter občutno škodujejo slovenski turistiki.

Ugotovljeno je: Vrh Triglava ni doslej zaseden od nikogar, najmanj od italijanskih vojakov, temveč je dostopen vsem turistom kot vedno. Istina je, da so bili pred kratkim v Trenti na valah se nahajajoči italijanski vojaki na vrhu. Da bi ga pa zasedli in to celo s strojnimi, o tem ni niti govora. Res je, da prihajajo na vrh med turisti tudi Italijani, se vpičujejo v našo spominško knjigo dostojno brez vsakih opazk, ravno tako pa pohajajo naši slovenski turisti, ne le vrhove, ki leže na njih ozemlju temveč jim je bil doslej brez vsake neprilike omogočen dostop celo v njih doline. Popolnoma izmišljeno je tudi, da so Italijani prepletkali »Aljažev stolp« v njihove narodne barve, pač pa blesti tam naš stari znanec v prvotni belkasti obleki.

To naj služi našemu narodu v pomirjenju, a slovenskim planincem in planinkam v obvestilo.

Zakon o stanovanju in Bled

Pravilnik za izvrševanje zakona o stanovanjih, veljaven z letošnjim letom, prinaša v čl. 15 odredbo, z katero se ne smejo dodeljevati stanovanja v kopalnicah in zdraviliščih, ki so namenjena za bolnike in posetnike v obč. Stanovanjska oblast 1. stopnje v Radovljici je tolmačila ta člen tako, da se ne smejo dodeljevati stanovanja, ki so že prej služila tujskemu prometu. To stališče je umestno in pravilno. Stanovanjsko razsodišče v Ljubljani pa tolmači ta člen tako, da na Bledu sploh ni mogoče dodeljevati katerikoli stanovanja. Kdor pozna Bled in vasi ki spadajo pod blejsko občino, se bo čudil tej interpretaciji. Bled živi od tujkega prometa samo dva meseca. Vsakdo, ki je bil med sezono na Bledu, je občutil nerazumno dragi, ki tam vlada. Zakaj? Ker mora del blejskega prebivalstva živeti od tujkega prometa, ki traja dva meseca, dvanajst mesecev na leto. Umevno je torej, da samo tujski promet v normalnih razmerah Bleda preživljati ne more. Zato se Bled nagiblje k razvoju v industriji; imamo že sedaj nebroj tovarn za lesno obrt, veznine I. dr. Dve tretjini prebivalstva živi od stalnega dela, komaj ena tretjina od tujkega prometa. In ti dve tretjini prebivalstva tvorijo delavci in rokodelci, ki nimajo lastnih hiš. Vas Redica, ki nima polti ni enega tujca, spada tudi pod čl. 15. tam stanuje samo delavstvo, pa je istotako izvzeta pri dodeljevanju stanovanj.

Kaj je posledica takega tolmačenja stanovanjskega pravilnika? Ze več strank je bilo postavljenih na ceste, dotok novih delavskih sil je onemogočen, onemogočeno je tudi, da bi prebivalstvo živelo od dela svojih rok skozi celo leto in oni, ki so tako srečni, da imajo svoje hiše, bodo še nadalje od zasluzka dveh mesecev živeli dvanajst mesecev. Bled bo ostal še dalje najdražje letovišče, ako bo navezan samo na tujski promet.

Kakor čujemo, je županstvo Bled že zdavnaj protestiralo proti takemu tolmačenju stanov. pravilnika, vloga leži nekje v Beogradu pri ministru za socialno politiko, ki nima toliko časa, da bi vlogo rešilo, pač pa ima čas, da zahteva telegrafično deložacijo blejskega zdravniš. ka. Istotako se tudi čuje, da oddelek za socialno skrbstvo v Ljubljani, namesto da bi vlogo županstva podprl, iste ni priporočal. Ker hišni najemniki sedaj ne uživajo nikake pravne zaščite, je pričakovati, da se bodo hišni gospodarji na Bledu okoristili z novim položajem in postavili še one delavske sloje na ceste, ki jih je prej ščitila stanovanjska naredba. Posledice so vidne, odgovornost za nje pa nosi v prvi vrsti oddelek za »socialno« (?) skrbstvo v Ljubljani. V nepoznavanju krajevnih razmer škodujejo taki ukrepi več razvoju Bleda, kakor pa vsa navidezna skrb za tujski promet.

Dopisi

LOKA PRI ZIDANEM MOSTU. Prostovoljno gasilno društvo je praznovalo v nedeljo svojo 40letnico in prevoz brigadine v novi gasilski dom. Proslava je uspela sijajno in gmotno nad vse pričakovanje ugodno. Pri odlikovanju sedmih starejših članov, je tov. Fran Vengust naglašal pomen gasilstva, postaje načelnik Bakat je podal zgodovino društva. K dobro uspešni prireditvi imajo posebne zasluge dalje župni načelnik Omerca domači župnik, generalni ravnatelj Schreiner, ravnatelj Rozman, restavratore Tonej, obč. tajnik Ferlič in razni drugi dobrotniki. Vsem najlepša hvala.

DOBNA. Nikdar še ni sprejela naša lepa zdraviliška dvorana v svojo okrašenost narobe toliko gostov, kakor ob priliki koncertnega večera Jugoslovenske Matice dne 26. julija. Domači pevski zbor je zapel Jadransko morje in so pri tej priliki poromale naše misli v zasebno Primorje in zasužnjeni Jadran. Mali Vladko Schmidt je deklamiral dve Gregorčičevi domoljubni pesmi, upravitelj Janković je predaval o naših zasužnjenih bratih v Primorju in na Koroskem, Edica Justinova je ljubko deklamirala Zlatoroga, topliška godba pa je

neumorno svirala narodne pesmi. Moški zbor je zapel molitev »Rod slovenski hrani ljubi Bog«, nakar je bil prvi del večera končan. Velik efekt je imel tudi drugi del. Dr. Popovič je zapel Volaričevega »Rokmarina« tako mladeniško, da ga je moral ponoviti. Sploh je bil spored lep in pester in je večer Jug. Matice zadovoljil gmotno in moralno. Pevovski g. Hrastelu je bil poklonjen lavorjev venec s trobojnico, vsi sodelovalci so odšli domov očeneni s šopki, mi pa z radozobjo v srcu. Še cveti nezvenljivo cvetje ljubezni do domače grude; naj ga vtrajno goji še nadalje Jug. Matice.

BREGANA. Preteklo nedeljo je priredilo tukajšnje sokolsko društvo na svojem stalnem odru že peto predstavo, in sicer veseligr »Stari grehi«. Vsi igralci so izvršili svojo vlogo izborno, tako da je občinstvo izreklo željo, naj Sokol kmalu zopet priredi kako predstavo. Na sprotniki seveda hujskajo kolikor morejo, a brez uspeha. Mi pa kličemo Sokolu: Le tako naprej, z vtrajnim delom se premaga vsaka ovira!

BAKOVCİ PRI MURSKI SOBOTI. Dne 29. julija so blagoslovili pri nas zvonove, ki jih je dobila občina iz Madžarske. Tako je hotel kanonik Slepce in tako se je tudi zgodilo. Da bi imela prireditve še bolj madžarsko lice, je daroval mašo duhovnik iz Sombatelja, prisostvovala pa je vsa najbolj zagrebena madžarska inteligenca iz Murske Sobotice. Pri vsej slovesnosti ni bilo niti ene narodne zastave, čeravno so bile na razpolago, ker jih je g. kaplan, menda po nalogu svojega šefa, kratkoma odklonil. Dobro bi bilo, ko bi nam župnik pojasnil, kaj je hotel reči z besedami: Ubogajte samo tisto gospodo in voditelje, ki so kri naše krvi in ne tiste, ki so prišli k nam za časa komunizma in poznaže.

Objave

× **Občni zbor Gospodarske preskrbovalnice** reg. zadr. z o. z. v Ljubljani so vrši dne 1. septembra 1923, ob 18. uri v prostorih Samostojne strokovne delavske Unije v Narodnem domu, I. nadstr. z običajnim dnevnim redom.

× **Godbeno društvo v Domžalah** se najiskreneje zahvaljuje vsem posetnikom prireditve dne 5. avgusta. Posebno se zahvaljuje neslužbenim Gasilnega društva Domžale in njega vršim članom, dalje tudi poštvalnim damam, ki so nam pripomogle k tako sijajnemu uspehu.

× **Potnikom, ki potujejo s parobrodom v Dalmacijo.** Parnik »Petka«, last Dubrovačke paroplovidbe, ki potuje iz Bakra v Gruž vsako soboto ob 18. uri, pristane tudi na Hvaru.

× **Razstava narodnih noč kamoliške** članice in drugih zanimivih starin kamoliških, med temi predmeti iz znane zbirke g. J. Sadnikarja, bo od 12. do 19. avgusta, ter bo vsak dan odprta od 9. do 12. ure popoldne in od 3. do 6. ure popoldne. Vstopnina 1 Din.

× **Izguhl sem 3 bankovce** po 50 dolarjev. Poštenega najditelja prosim, da vrne bankovce v upravo »Jutra«. Prešernova ulica 51. proti dobri nagradi.

× **Najdeno.** Na sokolski veselici dne 5. avgusta v Dol. Logatcu se je našla ura. Kdor jo je izgubil, naj se zgasi v ponedeljek ob pol 12. uri v upravitelstvu »Jutra«, Prešernova ulica.

Domače borze

10. avgusta.

ZAGREB. V efekth se je promet znatno zmanjšal, vendar so se tečaj v splošnem vzdržali na večerajšnji višini. Na deviznem tržišču so pokazuje zastoj poslovanja. Motni večerajšnji položaj je današnji enako nesretna intervencija Narodne banke še bolj zamotna. Narodna banka je dajala devizo London. Zanimivo je, da je čvrsta tendenca, ki je zavladala na tržišču, trajala, dokler je Narodna banka dajala blago, proti koncu borze pa, ko je intervencija nehala, so vsi tečajni postali nestalni. Večerajšnje in današnje visoke tečaje ni vzeti tragično, ker so pri minimalnem prometu tako rekoč fiktivni. Notirale so devize: Amsterdam 3659—3700, Duna 0.13175—0.13275, Berlin 0.093 do 0.0985, Budimpešta 0.50—0.55, Bukarešta 44—46, Italija 403.5—406, London 429.5 do 431.5, Newyork kabel 94.25—94.75, Newyork ček 93.5—94.5, Pariz 532.5 do 537.5, Praga 275—277.5, Sofija 89—90, Svica 1722.5—1730; valute: dolarji 92.5 do 93.25, češkoslovaške krome 273—274, fr. franki 532.5—540, lire 400—402; efekti: Eskomptna 171—173, Hipotekarna 99 do 100, Jugoslovenska 150—161, Ljubljanska kreditna 232.5—235, Praštediona 1195 do 1200, Riječka puška 89—90, Slavenska 110—112, Slavonija 287.5—292.5, Naškiška industrija drva 177.5—180, Trboveljska d. d. 1000—1025.

BEOGRAD. Poslovalo se je nad curičko pariteto. Blaga je bilo malo zlasti v zdravih devizah. Narodna banka je pokrila celokupno povpraševanje za devize Newyork, Zeneva ter deloma London, Prago in Milan. Notirale so devize: Berlin 0.0019—0.0021, Duna 0.1816—0.1817, Budimpešta ponudba 0.55, Bukarešta 45 do 45.9, Zeneva 1715—1720, London 429.50—429.75, Milan 408—408.25, Newyork 93.75—93.90, Pariz 536—538, Praga 276.5—277, Solun povpraševanje 160; valute: dolarji ponudba 93.5, franc. franki 536—538, češkoslovaške krome 276—278; efekti: Todstotno investicijsko posojilo 72—73.

Tisk Delniške tiskarne, d. d. v Ljubljani. Lastnik in izdajatelj Konzorcij »Jutra«. Odgovorni urednik Fr. Brozovič.

Veliki inkvizitor

Ljubezenski roman iz najstranotnejše dobe človeške zgodovine.

«Vi? — Zdaj se ne čudim... Da, da, samo vi smete govoriti tako... Slišal sem o vas... in priznavam, da sem slišal tudi že o zlorabah sv. tribunala. Toda ne pozabite, da je inkvizicija, ta strašna ustanova proti krivoverstvu, danes silnejša celo od Rima in da se niti sam sv. oče ne sme boriti z njo!»

«Cesar Karel V. je imel pogum, boriti se proti papežu,» je odgovoril Ivan Avilski, opozarjajoč na Karlovo borbo proti papežu Klemenu VII., — «in imel bo dovolj poguma, da nastopi tudi proti inkviziciji. Gre za resnico, pravico, človekoljubje, veličanstvo! Najvišji sodnik ste v državi, — oče ste in morate biti svojih podanikov.»

Kralj se je nasmehnil, molčal in šel par korakov po dvorani. Zamisljen je obstal, nato je sedel in vprašal:

«Kdo je ta mladenič?»

Estevan je pokleknil na eno koleno, Ivan Avilski pa je odgovoril:

«Estevan de Vargas. Oče mu je bil član kastilskega sveta za kralja Filipa I. Vedno je bil zvest katolik in vdan monarhist. Sin Estevan de Vargas je kakor njegov oče. Toda veliki inkvizitor mu zavravno streže po življenju.»

«Dokažite to svojo trditve!» je vzklikal kralj.

«Sam sem bil priča, ko ga je hotel najet morilec umoriti, veličanstvo!» je odvrnil Ivan. Morilec mi je priznal vse... se izpovedal in postal sovražnik inkvizicije.»

Kralj je molčal in sklonil glavo. Nato je pokazal na dva sedeža in dejal:

«Sedite in — govorite dalje!»

«Grof Manuel Argoso ima krasno, silno blago, plemenito in — naj dostavite mi posebej — zelo pametno in energično hčer.»

«Oho!» se je zasmejal kralj. «Mladenič, ako jo ljubite, bojte se že danes, da dobite z njo hudo ženo!»

«Sennora Dolores, veličanstvo, je ušla inkvizitorjevi podli nasilnosti... Ta mladenič je njen zaročenec, a grof Argoso Estevanov bodoči taat... Zdaj razumete, veličanstvo, čemu je bivši sevillski gubernator obtožen kot hereetik in čemu je inkvizitor najel morilca, ki naj bi sredi trga zabol delorinega zaročenca.»

«Strašno, strašno!» je zajel kralj in vstal. «A kaj naj storim?»

«Ukažite, veličanstvo, Petru Arbuesu, naj takoj izpusti na svobodo dona Manuela Argosa ter mu naj povrne čast in imetje!»

«Tega ne morem... ne smem... privilegijev kralj ne lomi...»

«Kralj naj zlomi krivične verige in pomaga pravici in resnici do zmagel!»

Kralj je šel naglo k pisalni mizi, vzela pero v roke... se zamislil... potem pa se je okrenil:

«Mladenič, sedi in piši!»

Estevan je prihitel in prijel pero. Kralj je nato naredil zelo hitro in se ni po svoji navadi niti ozrl na pisca, je li ga more dohitevati:

«Vaša vzoritost! Don Manuel Argoso, grof de Cevallos, je — kakor čujem — zdaj v ječi sv. sodišča sevilskega. Znano mi je, da je bil vedno naš zvest sluga, in vedno smo ga smatrali za dobrega, iskrenega katolika. Obtožba zaradi hereze proti temu zaslužnemu možu je bržčas brez vsake podlage ali vsaj močno pretirana. Mogoče je, da je obtožba delo osebne osvete, podle sobičnosti ali celo izbruh užaljene pohote. Nikakor se ne usojam, kakorkoli pozesezi v potek preiskave, ki se brez dvoma vrši s popolno objektivnostjo ter v edinem namenu, pripomoči resnici in pravici do zadoščenja in zmagel. Opozorjam Vašo vzoritost le na sumnje, ki so mogoče in ki so došle tudi že do mojih ušes. Take sumnje pa so kvarne časti in moči sv. tribunala in naše katoliške vere.»

Zato želimo, da se preiskava in ob-

ravnava čim hitreje zaključita na način, ki se najbolj strinja s pravico in s krščanskim čustvom.

Dano na našem dvoru v Madridu dne 20. maja 1534.

Karl.»

Ko je Estevan dopisal, je sam kralj pismo zvil in zapečatil s svojim pečatom. Izročil ga je Ivanu Avilskemu z besedami:

«Veselite nas je, oče, da smo videli pri sebi moža, ki ga zovejo apostola Andaluzije. Hvala vam za vsa vaša dobra dela... Toda, oče, pazite na svoj jezik! Tudi jaz sem s tem hipom že vse pozabil, kar je tu govoril... A vi, mladenič,» je dodal in se obrnil k Estevanu, «kadar postanete zet dona Argosa, se vrnite na naš dvor, in mi vam podelimo mesto, dostojno vašega imena!»

«Veličanstvo, zahvaljujem se za vašo milost!» je odgovoril Estevan. «Moje srce, moja roka in moje življenje so vam na razpolago.»

Poljubila sta kralju roko in s hrbtom proti vratom ter sklonjena k tlem odhajala iz dvorane.

«Še enkrat: molčite o vsem, kar smo tu govorili! Srebro golk, zlato molk!» je šel zaklical kralj za njima.

Od blaženosti in razburjenosti je Estevan že v predsobi objel Ivana Avilskega ter vzdikal:

«Dolores bo srečna! In nikoli vam ne pozabiva, kar ste storili za očeta in za naju.»

Vesela sta poiskala svojo krčmo in še isti večer ostavila Madrid.

XXII. V pasti.

Veliki inkvizitor je triumfal. Vse se je smejalo na njegovem obrazu in oči so mu žarele kakor mladeniču, ki je doživel nepričakovano srečo. Nemiren je tekal po svojem stanovanju, si vedno iznova natakal vina in bil čudno raztresen.

Pater Jožef je molče in žalostno listal po latinski bibliji. Temna slutnja ga je obhajala. Kaj se pripravlja? Česa se tako raduje inkvizitor? Čemu ne pove ničesar več? Mar slut, da ga

ljubljenec in zaupnik izdaja? — Vprašal bi ga, a bal se je, da bi se zagovoril. Niti do danes ni inkvizitor z besedico omenil torture, ki jo je bil naložil grofu Argosu. To je dokaz, da Jožefu ne zaupa več popolnoma. Morda je blebetal Mandamento?

Blizala se je polnoč, a inkvizitor še ni kazal, da bi hotel iti počivat.

«Čujem, da je generalni inkvizitor, don Alfonz Manriquez bolan,» je dejal naenkrat Peter Arbues. «Bajé ga duši naduha. Ako ga odpokliče Bog, bom moral pač jaz prevzeti njegovo mesto. A tega bi nikakor ne maral prostovoljno. Dovolj dela in skrbi imam že z velikim inkvizitorstvom.»

«A čast in moč bi imeli potem še večje,» je ugovarjal Jožef.

«Zalostno čast in nehvaležna moč!» je dejal Arbues. «Ne, ne — vsak dan molim, naj me reši te dolžnosti. Zares — pojdi sedaj! Moliti treba za dona Manriqueza, da ozdravi!»

Pater Jožef je čutil, da bi se ga inkvizitor rad iznebil. Vstal je, sklonil svojo krasno glavo, polno črnih kodrov, sredi katerih se je na temenu svetila tonzura, in rekel:

«Milost, blagoslova vas še prosim. Potem vam želim — lahko noč!»

Nato se je poklonil in odšel. Toda ne v svojo spalnico, nego po tajnih stopnicah na cesto. Nasproti vhodu se je skrtil med podboje vrat neke hiše in čakal. Tema je bila popolna.

«Videti moram, kam hoče zopet brez mene,» je razmišljal Jožef.

Ni čakal dolgo, ko se je pojavil veliki inkvizitor v temnem širokem plašču in s širokokrajnim klobukom na glavi: opreznost, ki jo je uporabljal ponoči, da bi ga ne spoznali.

Peter Arbues je šel sam, a malo za njim so sledili štirje familjari, pripravljeni na vse za svojega gospoda.

Pater Jožef se je plazil po hišnih sencah za njimi. Krenili so v Inkvizicijsko ulico. Deset minut nato so že stali pred vrati sv. sodišča. Peter Arbues je potkal na poseben način, in takoj so se mu vrata odprla, a tudi takoj zaprla.

Pater Jožef je premišljal: Kako priti v poslopje? Kaj išče inkvizitor, naenkrat tako dobre volje, ponoči v tem poslopju? Biti mora kaj prav izredno važnega. Niti njemu ne zaupa te tajnosti! A kaj naj poreče, ako ga veliki inkvizitor opazi? — da vohuni za njim? — Morda gre iznova mučiti grofa Argosa? — Ali pa se je zgodilo kaj sennoriti Dolori? Se včeraj je bil pri nji in ji končno zaupal, da sta odšla Ivan de Avila in Estevan proti Madridu, da — če le možno — prodreta prav do kralja. Dekle je čisto obupano. Spodobno bi bilo storiti usodno nepremišljenost. Da je pomiri in ji vsaj zbudni nado v rešitev nesrečnega gubernatorja, ji je moral zaupati tajnost...

Familjari so se medtem vrnili in iskali skrivališča, kjer bi počakati velikega inkvizitorja, ko se vrne iz sodnice. Pater Jožef je spoznal, da ga morajo familjari vsak hip ugledati. Vzbrdil bi se jim lahko sum. Zato je stopil samo glasno na cesto in se oziral po četvorici.

«Jaz sem, pater Jožef,» je dejal pogumno. «Njegovo eminenco, gospoda velikega inkvizitorja iščem. Nujna zadeva! Velika tajnost! Vi ste ga spremljali semkaj... Ali je v poslopju sv. oficija?»

«Da, tu ga počakamo, dokler se ne vrne,» je odgovoril familjar.

«Hvala Bogu!» je vzdihnil pater Jožef. «Pojdite in pokličite vratarja, da mi odpre!»

Familjari so poznali inkvizitorjevega ljubljence in zaupnika. Zato se zdaj niso pomišljali. Familjar je na poseben način potkal na vrata, ki so se odprla in urno zopet zaprla. Pater Jožef je bil v poslopju.

Jetnišnica sv. sodišča v Sevilji je bila v ulici, ki se zove danes Ustavna, a takrat se je zvala Inkvizicijska. Palača je bila ogromen kvadrat s stolpnom na vseh štirih oglih. Vsa okna so bila preko treh četrtin zazidana, tako da je padala luč v sobice le skozi ozko odprtino od zgoraj navzdol. Le sodna dvorana, stanovanja uradnikov in pisarne so imele pravilna okna.

Stroji za obdelovanje lesa Turbine armature sesalke zvonovi Strojne tovarne in livarne, d. d., Ljubljana

Pohištvo in preproge

od najpreprostejše do najfinejše izdelave se dobe najboljše in najcenejše pri tvrdki

KAREL PREIS, Maribor

Na veliko. Gosposka ulica 20. Na malo.

Ceniki brezplačno. 4012 Podoželski promet.

!! Medjimurski konji !!

Poltežki in čisto težki konji in kobile za vprego in odgoj za gospodarstva in tovarne stoje stalno za prodajo pod najkulantnejšimi pogoji pri

E. VAJDA veletrgovina s konji **ČAKOVEC**

Medjimurje (Jugoslavija).

Brzjavljivi: Vajda Čakovec Telefon Interurb. 59, 4

TEKSTILA

družba z o. z.

na Zgošči, postaja Lesce, Gorenjsko predilnica, lastna barvalnica in strojno pletilstvo

izdeluje in prodaja volno različnih barv v posukljajih; sprejema volno v prejo; zamenjuje predeno volno za kosmato; izdeluje in prodaja različne vrste volnenih pletenin, kakor zavijačke, jupre, športne, bočne, dolge površne jopice, dokolenice, sweatre, različne čepice, šale itd. itd. po solidnih konkurenčnih cenah; zamenjuje pletenine za kosmato volno; izvršuje pletenine po naročilu, posebno za športna društva, točno in pod najugodnejšimi pogoji; pošilja na željo gg. interesentom vzorce vseh vrst izdelkov ter daje popuste pri večjih naročilih. 4038

Knjige za mladino:

Fr. Milčinski: Zgodba kraljeviča Marka. Vez. Din 18.—, po pošti Din 1'50 več.

J. Šorli: Čirimuroc. Povest s slikami. Broš. Din 20.—, vez. Din 25.— po pošti Din 1'50 več.

Fr. Milčinski: Tolovaj Mataj. Pravljica s slikami. II. natis. Cena broš. Din 18.—, vez. Din 25.—, po pošti Din 1'50 več.

J. Šorli: Bob in Tedi. Dva neugnanca. Povest s slikami. Broš. Din 12.—, vez. Din 18.—, po pošti Din 1'25 več.

J. Waschtetova: Pravljice. Z večbarvnimi slikami. Vez. Din 22.—, po pošti Din 1'25 več.

Čika Jova: Pisani oblaki. Vez. Din 14.—, po pošti Din 1'25 več.

Čika Jova: Kalamandarija. Vez. Din 12.—, po pošti Din 1'— več.

Vse te knjige se naročajo pri

Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Prešernova ulica šte. 54.

Kostanjev les

kakor običajno razžagan na 1 m 20 cm dolga in od 10 do 30 cm debela drva

kupuje po dnevni ceni lesna tvrdka

Ernest Marinc, Celje.

(Pisarniški lokali so od 15. julija v lastni hiši Zrinjsko-Frankopanska ulica šte. 4. tik mestne osnovne šole). 4151

Staro lito železo

kupujejo po najvišjih cenah

Strojne tovarne in livarne, d. d., v Ljubljani. 4083

IVAN ZAKOTNIK LJUBLJANA

Dunajska cesta št. 40 Telefon št. 379 mestni tesarski mojster Telefon št. 379

Vsakovrstna tesarska dela, moderne lesene stavbe, ostrešja za palače, hiše, vile, tovarne, cerkve in zvonike; stropi, razna tla, stopnice, ledenice, paviljoni, verande, lesene ograje i. t. d.

Gradba lesenih mostov, jezov in mlinov. Parna žaga. Tovarna furnirja.

VINOCET

tovarna vinskega kisa, d. z o. z., Ljubljana,

nudi najfinejši in najokusnejši namizni kis iz pristnega vina. Zahtevajte ponudbo! Zahtevajte ponudbo!

Tehnično in higijenično najmodernejše urejena kisarna v Jugoslaviji. PISARNA: LJUBLJANA, Dunajska cesta št. 1a, II. nadstr. 4038

Naročajte in širite Naročajte in širite

LJUBLJANSKI ZVON

mesečnik za kulturo in prosveto, ki prinaša povesti, pesmi in članke naših najboljših pesnikov in pisateljev. — Naročnina znaša 90 Din.

Naroča se pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Prešernova ulica 54.

ARKO COGNAC MEDICINAL